

56 829

**DISSERTATIONES
EX BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS
DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE**

**SZEGED
HUNGARIA
1976**

DISSERTATIONES
EX BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE

I.

LENGYEL ANDRÁS

A szegedi Egyetemi Könyvtár Móra-kéziratai

(Katalógus és szövegközlés)

SZEGED
1976

Redegit
BÉLA KARÁCSONYI

Szerkesztette
KARÁCSONYI BÉLA

BEVEZETÉS

1

Móra Ferenc írásainak ez a most ismertetésre, ill.

közlésre kerülő gyűjteménye - teljes anyagában - a szegedi Egyetemi Könyvtár kéziratтарыából való. E füzet, a címnek megfelelően, a könyvtár valamennyi Móra-kéziratát tartalmazza: leveleket, jegyzeteket, kiadott és kiadatlan cikkeket, dedikációkat stb. (A már kiadottakat csak regisztrálja, leírja, a többi természetesen teljes szövegükben adja.) A közlésre kerülő anyag jellegében is, értékében is erősen heterogén, s Móra írásos megnyilatkozásainak sokféleségét éppúgy mutatja, mint a kéziratgyűjtés esetlegességeit. Így pl. igen fontos kiadatlan Móra-vezércikkek együtvé kerülnek teljesen formális köszönőlevelekkel, párszavas — bár jellemző — könyvajánlással, újsághasábba szánt (s csak akkor érdekes és aktuális) tréfával stb.

A Kézirattár Móra-anyagát jórészt Péter László (évekig az Egyetemi Könyvtár munkatársa) gyűjtötte be széles körű filológiai tájékozottsága és személyes kapcsolatai révén. Az ő gyűjtéséből került a könyvtár kéziratтарыába Roóz Rezső, Sz. Szigethy Vilmos Móra-relikviáinak zöme,¹ ezeket közölte is A Szegedi Egyetemi Könyvtár Kiadványai című sorozat egyik, 1954-ben megjelent füzetében;² tudomásom szerint ő szerezte meg Móra Deák Dezsőhöz írott egy, valamint Balla Jenőhöz küldött három levelét is. Néhány Móra-kézirat egyéb módon (a Márki Sándor-, a Szentiványi Róbert-hagyatékkal együtt, azok részeként) került a Könyvtár

állományába. Ezeken kívül az irodalomtörténeti szempontból legfontosabb anyagot Cserzy Mihály (Homok) örökösei juttatták Szegedre, Hencz Aurél közvetítésével.

A mostani, lelőhely szerinti szövegközlést, ill. ismertetést több dolog indokolja. 1. Az általánosabb ok a kéziratári anyagnak (jellegéből fakadó) felhasználási nehézségeiből adódik: "katalógus-publikálás nélkül a kéziratári állomány nagy része holt anyag marad, amelynek használata sokszor szinte a véletlenre van bízva. Mert míg a nyomtatott kiadványok megjelenéséről bibliográfiákból, ismertetésekből minden szakember értesülhet, addig kéziratok lelőhelyéről, hozzáférhetőségéről, sőt gyakran még létezéséről is csak a kéziratári katalógusok adnak fölvilágosítást. S ezért, ha egy-egy hagyatéék megszerzéséről, értékes kéziratoknak közgyűjteménybe kerüléséről csak esetleges híradások, szórványos tájékoztatások jelennek meg, akkor hiába vannak a leggondosabban vezetett kéziratári kartoték-katalógusok, a kutatónak nem lehet biztos és állandó értesülése a kéziratok forrásokról. Fáradságos, időtrábló kutatásokkal kell kéziratárról kéziratárra mennie, amíg egy író vagy tudós megfelelő kéziratára, levelezésére, személyi irataira rábukkan."³ 2. A másik, az előbbit is támogató okot a Móra-filológia sajátos helyzete, nehezen mozduló ügye szolgáltatja. Mert bár közismert, hogy a Móra Ferenczel foglalkozó vagy írásait közzé tevő publikációk lassan könyvtárnyira duzzadnak (hisz a pár flekkes hírlapi cikkektől a monografikus vállalkozásig már mindenféle "műfajban" és módon írtak róla), s az is, hogy Vajda László (egykori szegedi főiskolai tanár) személyében Móra egy szinte példátlanul precíz,

nagy tájékozottságú bibliográfusra lelt,⁴ a Móra-kutatás helyzete mégis rosszabb, mint ahogy az a publikációk mennyiségéből látszik. A szegedi kispróza Tömörkény mellett legjelentősebb mestere ugyanis ma még egyáltalán nem áll előttünk valóságos méreteiben és tényleges súlyában. A könyvtárnyi írás csupán mozaikszerű, lényeges pontokon is homályos pályaképet mutat, s még - nagyon sok esetben - a legalapvetőbb dolgok sem tisztázottak: sem életének, pályájának részletes kronológiáját, sem írásainak teljességét nem ismerjük még; Vajda László sajnálatosan korai halála ugyanis a bibliográfiát is befejezetlenné, csonkává tette.⁵ (Nem beszélve arról, hogy a Mórával foglalkozó nagyszámú publikációt még senki sem gyűjtötte össze és szedte rendszerbe.) Azt hiszem, ez a helyzet nem szerencsés, és Móra-képünk torzulása nélkül nem is lehet sokáig fönntartani. Véleményem szerint ugyanis valamennyi olyan történeti kutatás, amely a történeti ember szellemi produkcióinak elemzésével foglalkozik (legyen szó bár tudósok, írók, vagy akár ideológusok vizsgálatáról), nem kerülheti meg vizsgálati tárgyának, a különböző jellegű, fontosságú írásoknak a nagyon pontos számbavételét, egybegyűjtését és primér szövegkritikáját. Minden érdemi tudomány-, irodalom- és ideológiatörténeti elemzés s az arra épülő monografikus földolgozás csak ezután jöhet, csak a munka elvégzése árán és eredményeire támaszkodva valósulhat meg.

Azt hiszem, a mondottakból következik, hogy a jelen Móra-gyűjtemény önmagában való, Móra életművének más részeitől szükségképpen elszigetelt megjelentetése nem egy egységes, reprezentatív Móra-kép applikálásának igényével készült, hanem

csupán az életmű majdani teljes számbavételét segített. S azért így, újabb mozaikot adva csak, mert egyelőre nincs kilátás a széleskörű, módszeres kutatáson alapuló ún. szövegkritikai kiadásra, s egy kézirat-lelőhely teljes állományának pontos föltárása (későbbi más hasonló munkákkal együtt) mégiscsak a viszonylagos teljesség felé mutat, s a módszeres életmű-föltárás egyik mozzanata.

2

Az e füzetben bemutatandó kéziratok legkorábbi darabja 1905-ből, a legkésőbbije pedig 1933 decemberéből való; időben tehát az anyag Móra Ferenc pályájának jelentős részét átfogja. Majdnem harminc évet e bevezető aligha mutathat be, s aligha tárgyalhatja ezen évek szerteágazó "problematikáját". Csupán arra utalhatok, hogy a közölt, illetve regisztrált Móra-írások zöme jól beleillik az író eddig is ismert oeuvre-jébe, többnyire azt árnyalják, és azt teszik részletesebbé. A közölt írások mindazonáltal nemcsak eddigi ismereteinket erősítik meg, hanem Móra életrajzát és szellemi (elsősorban: ideológusi) fejlődését, alakulását is új adatokkal egészítik ki. Már levelezőpartnereinek puszta felsorolása is érdekes tanulságokkal szolgálna, hiszen alább sorakozó levelei szerint Móra olyanokkal is kapcsolatban volt, akikre nem is gondolnánk (pl. Szentiványi Róbert), vagy akihez fűződő kapcsolatáról semmit sem tudunk (Márki Sándor).

Életrajzi szempontból a legtöbb újságot mégis a Balla Jenőhöz (1877–1935) és a Cserzy Mihályhoz (1865–1925) írott levelei hozták. A szegedi újságokban Bill, Byll stb. néven (fő-

leg színkritikákat) publikáló Balla - eddig is tudtuk - jó barátja volt Mórának, sokáig egy lapnál is dolgoztak, barátságukból közös nyaralásra is futotta stb. Barátságukat maga Móra örököltette meg egyik tárcájában. (Vö. Móra Ferenc: Destruktívok egymás közt. = Beszélgetés a ferdetoronnyal. Bp. 1927. 150-156. lap.) Balla pedig talán legutolsó írását, a már csak posztumusz megjelent Történetek Móra körül címűt is Móráról írta. (Pesti Hírlap, 1935. június 20.) Kettejük kapcsolatának igen érdekes dokumentumait, Mórának Ballához írott leveleit azonban nem ismertük, pedig ezekből nemcsak nézeteltérésük (töredékes) története rajzolódik ki, hanem Móra szerkesztői gyakorlata is fontos új adatokkal válik ismertebbé. Rendkívül érdekes az a szerkesztői intenció, amely Ballát "liberálisabb" kritikák írására ösztönözte, tegyük hozzá, sikertelenül. (Vö. a 4. számú tétellel.) Az e Móra-levéltben is megnyilatkozó egyensúlyteremtő, kiegyenlítő magatartás, úgy látszik, nemcsak írói egyéniségét, alkotói karakterét határozta meg, hanem - s talán elsősorban - mindennapi életét, életvitelét is.

E bevezetésben is említeni kell, mert Móra emberi-írói egyéniségének leglényege felé mutat, Mórának a Cserzy Mihályhoz fűződő kapcsolatát. Cserzy Homok néven a századforduló országosan ismert s egy időben kedvelt tárcaírója, Tömörkény és Móra mellett a szegedi népies kispróza legjelentősebb, bár a másik kettőnél kisebb tehetségű alakja volt. Közismert, hogy élete végéig borbélymesterként dolgozott, nemcsak szűken értelmezett egzisztenciája, de életvitele is a kétkezi munkához kötődött; műveinek világa is, és az azokat meghatározó alkotói attitűd is a szegedi kisemberek világába ágyazódott bele. Ez

a magyar irodalomban akkortájt szinte egyedülálló (bár nem egyedüli) alkotói helyzet s ennek társadalom- és művelődéstörténeti következményei teszik érdekessé a Móra — Cserzy barátság alakulását. Leplezett (?) rivalizálást várnánk, hiszen a hamarébb indult, a viszonylagos népszerűséget is hamarébb ki-
harcoló Cserzy nem is sok idő alatt elmaradt Mórától, márpedig a "lekörözöttség" érzése általában nem barátság-teremtő indulatokat szokott szülni. Versengés helyett azonban sajátos emberi kapcsolat jött létre kettejük között. Homok majdnem rajongva tisztelte a fiatalabb pályatársat (vö. a 15. tétel jegyzetében közölt levéllel), Móra pedig — magatartásából következően — fölismerete Cserzy történeti érdemeit, a szegedvidéki népélet múlt pillanatait megörökítő írások értékét. Az a nagy, már-már túlzottnak tetsző hála, amellyel az író Cserzy gratulációját fogadja, az a hang, ahogy fölemlíti a másfél évtizeddel korábban kapott köszöntő levelet, s főleg az a türelmes segítség, amellyel végigolvasta-javította Cserzy kéziratát, a munkára buzdítás — nemcsak a szokásos udvariassága s a szokvány-barátság megnyilvánulása Mórának. Sokkal inkább annak az irodalomtörténeti újdonságnak a reális fölismerése (és támogatása), amelyet Cserzy Mihály föllépése jelentett, ti. annak érzékelése, hogy Homokban a szegedvidéki dolgozó "kisemberek" szó-
laltak meg — akárhogyan is.

Móra ideológusi tevékenységének megismerése szempontjából gyűjteményünk legérdekesebb — ugyanakkor legvitathatóbb — darabja az író Ne utána, hanem elébe című kiadatlan vezércikke. Móra ezt a cikket — tartalmából, utalásaiból ítélve — nem sokkal a Tanácsköztársaság teljes fölszámolása után írta, rendkív-

vül ellentmondásos, kusza és válságos helyzetben. A történelmi szituáció ellentmondásai jól látszanak a cikk gondolatmenetén; az előadott gondolatok kiélezetten, pregnáns formában mutatják Móra politikai nézeteinek ellentmondásait. Az író ugyanis osztozott a polgári radikalizmus jellegmeghatározó antinómiájában, a diktatúra minden változatának elutasításában, s ráadásul a remélt (de végül el mégsem ért) megjelenés érdekében taktikai természetű engedményeket is tett. Mindezek ellenére a Ne utána, hanem elébe Móra legbátrabb írásainak egyike; megjelenése esetén könnyen lehet, hogy "megúszatták" volna érte a Tiszán. Móra politikai nézeteinek tisztázását, sajnos, eddig nem végezte el irodalomtörténetírásunk; ezért - az esetleges félreértések elkerülése végett - lektori javaslata - evvel az írással kivételt tettem. Bár nyomtatásban még soha nem jelent meg, s fontos dokumentum is, összeállításunkban csak regisztráltan van jelen; szövegét nem közlöm. (A kézirat a Könyvtár kézirattárában hozzáférhető, a kutatók használhatják.)

3

Szövegközlésünk - kisebb eltérésektől eltekintve - az ún. szövegkritikai kiadások gyakorlatához igazodik. Rendezőelv tehát a szorosan vett időrend; a közlés a lehető legnagyobb szövegűségre törekszik. Változatlanul hagytam az egyéni írássajátosságokat, az egybe- és különírás és a központosítás sajátosságait; ez utóbbiakat akkor is, ha nemcsak az egyéni írásmódból következik a mai gyakorlattól való eltérés, hanem az akkor még félig-meddig érvényes helyesírási szabályzatból. (Vö. az a hol, a mi típussal.)

U betűi egy része fölött Móra félköríves jelöléseket használt; ezeket sehol nem tüntetem föl. Hasonlóképpen elmarad Móra egy másik írás-sajátosságának a jelölése is. Névaláírásai végén ugyanis egy z betűhöz hasonlítható jelet tett ki, szinte mindig; ezt - mivel nem a Ferenc név régies, cz-és írásáról van szó, hanem csupán egy, az egész szöveget lezáró jelről - sehol nem tükröztetem. Dezsényi Béla az Irodalomtörténet 1973/3. számában megjelent levélközlésében következetesen Ferencz-et olvasott; bár az általa közzétett névaláírások eredetijét nem láttam, mégis egészen bizonyosra veszem, hogy Dezsényi Móra szokásos szöveglezáró jelét nézte z betűnek. Ezt a jelet ugyanis Móra akkor is használta, ha nevének becézett alakját (Ferkó, Ferid stb.) írta levele végére; mondani sem kell, hogy az ilyen névalakban semmiképpen nem lehetett cz-ről szó.

Mint említettem már, az egyes kéziratok e gyűjteményben elfoglalt helyét keletkezésük ideje határozta meg. Így a sorrend a keltezett kéziratok esetében természetesen, könnyen alakult ki; ahol azonban Móra nem keltezte írásait, ott csak tartalmi sajátosságokból, a szövegben rejtőző utalásokból stb. kísérelhettem meg a datálást. E munkába hiba is csúszhatott, s így a szóbanforgó írások helyének kijelölését csak fölteleleztettnak, lehetségesnek kell tartanunk.

A szövegközléskor a sorszám után minden esetben a cikk címe és létrejöttének ideje, ill. levél esetén a címzett neve, a levél megírásának helye és dátuma áll, külön, a szöveg elé "kiugratva".

A jegyzetek közvetlenül az adott főszöveget követik.

Szerkezetük általános sémája ez: a kézirat rövid leírása, a magyarázatra szoruló nevek, utalások stb. értelemszerű föloldása. — Lelőhelyet soha nem tüntetnek föl; nemcsak — s első-sorban nem — azért, mert minden tételünk egy helyről való, hanem főleg azért, mert a füzetben szereplő kéziratok rendezése, könyvtári földolgozása még nem fejeződött be, s így az egyes kéziratoknak még nincs meg a szokásos kézirat-tári jelzete.

Azoknak a kéziratoknak a regisztrálása, melyek már korábban megjelentek valahol, a kézirat-leírás szokásos módján történik. A hazai gyakorlattól azonban néhány ponton eltérések; a legjelentősebb változtatás az, hogy a korábbi megjelenés könyvészeti adatait is rögzítem.

JEGYZETEK A BEVEZETÉSHEZ

/1/ Vö. Péter László: Új Móra-relikviákkal gazdagodott az Egyetemi Könyvtár kézirat-tára. = Szegedi Szép Szó. A Délmagyarország [1954. okt. 10-i számának] irodalmi melléklete. 3. lap.

/2/ Péter László: Móra Ferenc ismeretlen levelei. Szeged, 1954. 32 lap /A Szegedi Egyetemi Könyvtár Kiadványai. 33./

/3/ Az idézet Csapodi Csabától való, e gondolata előszóként, ill. egy előszó részeként jelent meg az Akadémiai Könyvtár kézirat-tárának első kötet-katalógusában: F. Csanak Dóra: Balázs Béla hagyatéka az Akadémiai Könyvtár kézirat-tárában. Bp. 1966. 3. lap. /A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirat-tárának Katalógusai. 1./

/4/ Vajda László bibliográfiai munkáit elsőként Ilia Mihály mondta páratlanul példásnak, joggal. Vö. Juhász Gyula Összes Művei. 7. köt. Sajtó alá rend. Ilia Mihály. Bp. 1969. Akadémiai K. 336. lap, — Vajda Móra-bibliográfiái egyébként a következők: Móra Ferenc vezércikkei. Szeged, 1961. /A Szegei Egyetemi Könyvtár Kiadványai. 47./; Móra Ferenc írásai. Bibliográfia. Szeged, 1970. /A Somogyi Könyvtár Kiadványai. 13./

/5/ Vajda László tragédiája, hogy hosszú, szívós munkával olyan Móra-írásokat is fölkeresett, amelyeket rajta kívül talán senki nem tudott volna névtelenségükből agnoszkálni. E heroikus munkáját azonban halála miatt nem tudta már befejezni, s így néhány olyan lap is átvizsgálatlanul maradt, amelyekbe Móra írt vagy írhatott. Hogy mennyi Móra-írás (vagy legalább is Móra által történt közlés) maradt még regisztrálatlanul, nem tudom. Egyéb után kutatva azonban jónéhány, bibliográfiából kimaradt írására bukkantam Mórának. A Borsszem Jankó című vicclapban pl. a következő írásai jelentek meg: A legszebb nyelv (1925. jún. 21. 58. évf. 25. sz. 6–7. lap); A diplomata meg az ördög (1925. júl. 5. 58. évf. 27. sz. 6. lap); Régi lakásügy (1925. júl. 26. 58. évf. 30. sz. 8. lap); Hogy keveredik az ember jóhírbe? (1926. nov. 28. 59. évf. 25. sz. 8. lap); Öreg könyvek (1926. dec. 12. 59. évf. 27. sz. 8. lap); Te vagy az a híres? (1927. jan. 16. 60. évf. 2. sz. 8. lap); Sarkutazók (1927. jan. 26. 60. évf. 3. sz. 8. lap); Ahogy a kultúra csinálódik... (1927. ápr. 10. 60. évf. 10. sz. 2. lap); Külpolitika a hetivásáron (1927. ápr. 20. 60. évf. 11. sz. 8. lap); A madarásztói csárdás (1927. júl. 10. 60. évf.

19. sz. 2. lap); Triász és társai (1927. dec. 20. 60. évf.
34. sz. 8. lap); Fejpróba (1928. febr. 10. 61. évf. 5. sz. 8.
lap); Az "Asszonyok tükrére"-ből (1928. márc. 10. 61. évf. 8.
sz. 10-11. lap); Hogy készült Fadrusz Krisztusa? (1928. máj.
1. 61. évf. 13. sz. 9. lap); A legokosabb magyar emberről
(1928. máj. 10. 61. évf. 14. sz. 2. lap); T.P.G. és társai
(1928. jún. 1. 61. évf. 16. sz. 8. lap); Hogyan szerzett fű-
vet Vágó Pál "A magyarok bejövételé"-hez (1928. okt. 20. 61.
évf. 30. sz. 6-7. lap); Kóty (1928. dec. 10. 61. évf. 35. sz.
7. lap); Herepfedény (1928. dec. 20. 61. évf. 36. sz. 6. lap);
Nagyeszű kripóciak (1929. máj. 20. 62. évf. 15. sz. 2. lap);
Nagyhatalmak véleményeltérésben (1929. júl. 1. 62. évf. 19.
sz. 9. lap); Sose volt jó az a nagy sietség (1930. márc. 23.
63. évf. 6. sz. 9-11. lap); Ásászati észléstet (1930. ápr. 20.
63. évf. 8. sz. 15-16. lap); Régi asszonyokról (1930. jún. 1.
63. évf. 11. sz. 7-8. lap); Falusi kutya a Nagyvárosban (1930.
júl. 1. 63. évf. 13. sz. 13-14. lap); Szent Kummernusz az üveg
alatt (1930. aug. 1. 63. évf. 15. sz. 15-16. lap); Ki írta az
"Ember tragédiájá"-t? (1930. szept. 1. 63. évf. 17. sz. 13-14.
lap); Diplomatak (1930. szept. 15. 63. évf. 18. sz. 15-16.
lap); Látogatás Arany méltóságos úrnál (1930. dec. 15. 63. évf.
24. sz. 3-5. lap); Tudománynépszerűsítés (1931. jan. 15. 64.
évf. 2. sz. 5-6. lap); Huszonöt bot körül (1931. febr. 15. 64.
évf. 4. sz. 3-5. lap); A király macskája (1931. márc. 15. 64.
évf. 6. sz. 3-5. lap); Hogy bukott meg Nigron generális (1931.
ápr. 15. 64. évf. 8. sz. 5-6. lap); Don Mohabim három veje.
(1931. jún. 1. 64. évf. 11. sz. 9-11. lap); Nincs szebb dolog
a tudománynál (1931. júl. 1. 64. évf. 13. sz. 5-6. lap); Minden

eshetőségre ... (1931. szept. 1. 64. évf. 17. sz. 7-8. lap);
Messziről jött vendégek (1931. dec. 15. 64. évf. 24. sz. 3-4.
lap); Kiáltás odaát (1933. ápr. 15. 66. évf. 3222. sz. 3. lap).
— Molnár Jenőt, a Borsszem Jankó szerkesztőjét búcsúztatta el
ebben az írásában Móra; a cikk csak itt jelent meg!); Majom-
kodás (1933. aug. 1. 66. évf. 3229. sz. 3. lap); Mátyás anyja
(1933. szept. 15. 66. évf. 3232. sz. 8. lap); Mikszáth hazahí-
vása (1933. dec. 1. 66. évf. 3237. sz. 3. lap). — Talán nem
érdektelen megjegyezni, hogy a Borsszem Jankóba rendszeresen
jelentek meg ún. rébuszai is Mórának, játékos kedvének ezek az
érdekes dokumentumai. E rébuszok Móra Ferenc ásatásaiból címen
jelentek meg; a lapban könnyen megtalálhatók.

A LEGFONTOSABB RÖVIDÍTÉSEK

Klve = Közölve

MF = Móra Ferenc

Péter L.: MF ism. lev. = Péter László: Móra Ferenc ismeretlen levelei. Szeged, 1954. 32 lap./A Szegedi Egyetemi Könyvtár Kiadványai. 33./

T = Tartalom, tartalma

KATALÓGUS ÉS SZÖVEGKÖZLÉS

1

MF levele Sz. Szigethy Vilmosékhöz, Budapest, 1905. augusztus 12. — Fekete tintával írott autográf levél, 2 db 11 x 35,5 cm-es "kutyanymelven". — Kezdő szavak: Kedves Bobék! -- A levél Sz. Szigethy Vilmostól került a Könyvtár állományába. — T: Hangulatos, tárcaszerű beszámoló Móra pesti tartózkodásáról. — Klve: Péter L.: MF ism. lev., 7-10. lap. (Ott az 1. tétel)

2

MF levele Sz. Szigethy Vilmoshoz, Budapest, 1905. augusztus 21. — Fekete tintával írott autográf, 2 db 11 x 35,5 cm-es "kutyanymelven". — Kezdő szavak: Kedves Öregem! — A levél Sz. Szigethy Vilmostól került a kézírattárba. — T: MF-et Kiskunfélegyházára hívják tanárnak, de nem akar menni. — Klve: Péter L.: MF ism. lev., 11-12. lap. (Ott a 2. tétel)

3

MF levele Sz. Szigethy Vilmoshoz, Szeged, 1907. július 30. -- Fekete tintával írott autográf, 3 db 11 x 35,2 cm-es "kutyanymelven". — Kezdő szavak: Kedves Bob! A levelet Sz. Szigethy Vilmostól vásárolta meg a Könyvtár. — T: Hangulatos beszámoló már-már tárcaszerű megformálásban. — Klve: Péter L.: MF ism. lev., 12-16. lap. (Ott a 3. tétel)

4

MF levele Balla Jenőhöz, Szeged, kb. 1913 vagy 1914.

Kedves Byll,

nagyon sok a dolgom a szombati lap előkészítésével, nem igen hiszem, hogy eljuthassak a komédiáhozba, ezért írásban terjesztem eléd az indokokat, röviden, a hogy az időm futja, hiszen szóbeli tárgyalásra lesz még alkalmunk.

Lili tegnap egy órán keresztül sírt a feleségemmel; ez nem metaphora, igazán sírt, szörnyű kétségbeeséssel. Azt mondja, napok óta fél egyedül hagyni az urát, ha tovább is így megy, karácsonyra teljesen csődbe jutnak a napi 200 koronás bevételekkel.

Mindenkitől hallom, hogy a színház nagyon rosszul megy s ha csakugyan beteljesedne a színházon a fátum — mindegy milyen okból — nagyon fájdalmas dolog lenne, ha a Napló nyakába varrnák a dolog minden ódiumát, s téged okolnának. Nézd Byll, nekem megvan a színházról a nézetem, leginkább a Te értékesítéseid és kritikáid alapján, hiszen én magam nem járok bele, — azonban engedd meg, hogy a száraz-kegyetlen igazság rovására is némi kiméletre kérjelek. Hiszen annyi intézménye van Szegednek, rosszaságban a színházzal vetekvő, a mivel mégis humanusan bánunk: miért kellene könyörtelen kritikával épen a színházra vetni magunkat, épen ezekben a válságos időkben, a mik kritika nélkül is gyilkolnak? Nem azt mondom én, az nevetséges is volna, hogy árkon-bokron keresztül magasztald a színházat, hanem hogy átmenetileg legalább, míg valahogy össze nem szedi magát a színház, azt a mérsékeltebb és jobb indulatúnak látszó tónust használnád, a mit nehányszor olyan pompásan eltaláltál már. Világért se elvföladásra kérlek, mondom csak humanizmusra, annál inkább, mert látod, a Te szókimondá-

sod és igazságkultuszod falra hányt borsó volt, mert ugy-e, a színház csak tovább-tovább züllött.

Most még két kijelentést, azt hiszem, különösebb fogadkozás nélkül is elhiszed mindkettőt. Én se Almássyval, se Lillivel erről a dologról soha nem beszéltem, engem senki nem kért — szavamra mondom, még a feleségem se, csak egyszerűen elmesélte a dolgot.

A másik inkább kérdés. Ne vedd ezt hatalmaskodásnak, ha az utolsó riporter volnék is, kérném ezt tőled, mint régi cimborád s ha a körülmények indokolttá nem tették volna, akkor se szólnék, ha én teljhatalmú gazdája volnék a lapnak.

Megjegyzem még azt is, se Fehér, se senki erről a dologról nem tud, Vilmosnak mondtam, hogy meg foglak kérni.

Most még annyit, hogy ne haragudj rám, s ki ha osztod a fölfogásom, ha nem, egyformán szeretlek:

Ferkó

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf levél, 2 db 11 x 35,5 cm-es "kutyanyelvre" írva. — Keltezetlen, valószínűleg 1913-ban (esetleg 1914-ben) született; MF ugyanis 1913 októbere és 1914. február 5. között szerkesztette a levélben említett Fehér Árpáddal együtt a Szegedi Naplót. A levélnek az a kitétele, mely karácsonyra teszi az esetleges csődöt, valamint az a tény, hogy az Almássy Endre vezette szegedi színház 1913-ban volt a mélyponton (július 27-én Almássy egyszer már bejelentette, hogy "fizetni nem tud", azaz csődbe jutott) — MF a levélnek megírásai idejéül az 1913 októbere és karácsonya közötti hónapokat teszi valószínűvé. (A szegedi színházról lásd: Kiss Ferenc — Tonelli Sándor — Sz. Szigethy Vilmos szerk.: Szeged. Bp. 1927. 326. skk lapok.) — A levél megértéséhez tudni kell, hogy Balla Jenő (akkor a Szegedi Napló munkatársa) kemény

hangú, "ledorongoló" színikritikákat írt, erről több újságíró-társa (Pásztor József, Sz. Szigethy Vilmos) is megemlékezett. Vö. Juhász Gyula Összes Művei. 3. köt. Sajtó alá rendezte Ilia Mihály és Péter László. Bp. 1963. 368. lap. Ballával — éppen színikritikái miatt — Juhász Gyulának is voltak ellentétei, 1926-ban szatirikus alkalmi verset is írt Ballához Szonett, színházi, Jenőhez címen: "Balla, ne légy oly szigorú, amily / Szigorú voltál eddig, drága Bill". (Juhász idézett verse művei említett kiadásának 3. kötetében a 207. lapon.)
Byll: Balla Jenő álneve a szegedi lapokban. -- Komédiaház: színház — Lili: Makó Lenke, Almásy Endre szegedi színész és színházigazgató felesége. — Almásy Endre (1875—1929), színész, 1909 és 1920 között a szegedi színház igazgatója, Makó Lajos veje. 1920-ban a polgári forradalomban vitt szerepéért távoznia kellett Szegedről, utóbb a budapesti Nemzeti Színház tagja lett. Juhász Gyula verset írt hozzá Almásy Endrének! címen. (JGYÖM 2. köt. 237., 524. lap) — Fehér: Fehér Árpád, 1914. február 5-ig a Szegedi Napló szerkesztője. — Vilmos: Sz. Szigethy Vilmos (1877—1954) újságíró és szerkesztő Szegeden, MF barátja és — úgy tetszik — bizalmasa, MF hozzá írt levelei megjelentek: Péter L.: MF ism. lev., 7—15. és 19. lapokon.

5

MF levele Cserzy Mihályhoz, Szeged, 1915. december 27.

SZEGEDI NAPLÓ

Politikai, közgazdasági és irodalmi napilap

Móra Ferenc
főszerkesztő

Engel Lajos
kiadótulajdonos

Sz. 915.dec.27

Kedves Miskám,

ugy-e nem veszed nekem rossz néven, hogy nekem annyira drága soraidra ilyen későn felelek? A gratulációk egész áradata lepett meg - az emberek naívak és kedvesen túlzók - s először az idegeneket intéztem el, a kik közé nem számíthatlak téged. Emlékeim közt, a miket egyedüli örökségül fogok a gyerekemre hagyni, őrzöm már egy leveledet: azt, a mit az esküvőmre küldtél. Most

hozzá tettem azt a kedves küldeményt, a mivel most tevé l bús-
kévé s a miért mélységes hálával szoritom a kezedet, arra
kérve, tarts meg továbbra is barátságodban, a melyre mindig
igyekeztem méltó lenni.

Igaz szeretettel:

Móra Feri

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, a Szegedi Napló
15,7 x 24,4 cm-es fejléces levélpapírján. —
A levél Homok fiától, ifj. dr. Cserzy Mihálytól
került be a kéziratárba.

A gratulációk egész áradata: MF-et 1915. decem-
ber 18-án a Petőfi Tarsaság tagjai közé fölvet-
te, a gratuláció ennek szól. — Örööm már egy
leveledet: Nem tudok a Cserzy-levél hollétéről.
A közelmúltban Hegedűs András, ill. a szegedi
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Irodalomtörté-
neti Tanszéke nagyobb mennyiségű kéziratot, le-
velet stb. vásárolt a Móra-örökösöktől; lehet-
séges, hogy ebben az anyagban Cserzy levele is
megvan, s rövidesen előkerül. A levelet egyéb-
ként MF más alkalommal is említi, vö. e füzet
következő tételével.

MF levele Cserzy Mihályhoz, Szeged, 1916. május 24.

Kedves Miskám,

Szeged, 916. máj. 24.

szombaton este a Vidékéből olvastam és innen vettem át a kedves hírt,
hogy kis lányod kirepül a meleg dűcből a maga fészkébe. A Te le-
veledet csak hétfőn reggel juttatta hozzám a jó öreg posta. S
az éjszaka megint a Friss Ujságban találtam meg a másik hírt a
családi tűzhely szent szolgálatában töltött huszonöt évetek
jubileumáról. Boldog vagyok, hogy ezüstlakodalmatokon szerető
szívvel adhatom vissza a köszöntést, a mit tizennégy évvel
ezelőtt Te küldtél a mi esküvőnkre. A Nagyságos asszonynak, a
boldog asszonykának és boldog anyjának jelentsd kézcsókomat,

téged testvéri hűséggel ölellek:

Móra Feri

JEGYZETEK

Pekete tintával írott autográf, 13 x 20 cm-es kerekített sarkú levélpapíron. -- A levél ifj. dr. Cserzy Mihálytól került a Könyvtár állományába.
Szombaton este: 1916.május 20. -- Vidékéből:
A Szeged és Vidéke című lapról van szó. --
vettem át a kedves hírt: MF, aki ekkor a Szegedi Napló főszerkesztője, itt arra az újságírói gyakorlatra utal, mely a század első évtizedeiben mindennapos volt, ti. hogy a szerkesztők a híranyag egy részét (s nemegyszer a jobb tárcákat is) kiollózták más lapokból, s így erősítették meg az eléggé ad hoc összeállító hírügynökségi anyagot. -- A Te leveledet: Cserzy e levelének hollétéről sem tudok; erre is vonatkozik, amit az előző tétel jegyzetében írtam. --
hétfő: 1916.május 22. -- Friss Újságban találtam meg: A Szegedi Friss Újság 1916. május 21-i száma (előbb: Szeged és Vidéke 1916. aug. 20-i száma) a következő hírt közölte:
"Cserzy Rózsika vasárnap délután 5 órakor a rókusai kath. templomban házasságot köt Delfel Gézával. Az egyházi szertartást Várossy Gyula ny. plébános végzi."

7

MF levele Balla Jenőhöz, Szeged, 1917. április 23. körül

Kedves Byll,

anélkül, hogy ez a közöttünk levő viszonyt érintené, emberi kötelességemnek tartom, értesíteni arról, hogy Pista állapota a legsúlyosabb. A szívet kámforinjekciókkal erősítik s bár a láz ebben az órában esett, még mindig 39-en felül van, a közérzés gyöngül, az öntudat is egyre fátyolosabb lesz. Azt javaslom s ezért is írok tulajdonképen, talán jó lenne, ha egy pillanatra benézne ahhoz, a ki, tudom, mindig kedves volt a te szívednek is, - Isten ne adja, hogy utolsó látogatás le-

gyen. A gyereket már haza sűrgőnyözték.

Isten áldjon,

Móra

[A boríték címzése:]

Nagys.

Balla Jenő

úrnak

H.

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, 11,5 x 15 cm-es levélpapíron. — Keltezetlen; bár postai bélyegző (tehát időpont-meghatározó adat) sincs rajta (levelét MF bizonyára küldőncel juttatta el Ballához), a tartalom mégis viszonylag pontos datálást tesz lehetővé. A levélben említett Pista (Tömörkény István) ugyanis 1917. április 24-én halt meg. MF Tömörkény agonizálásáról tájékoztatja Ballát, a levél föltételezhető kelte tehát április 23. vagy 24. — A levél dr. Lóránt Lászlótól került a könyvtár állományába. — közöttünk levő viszonyt: MF előbbi (a 4. tétel alatt közölt) levele miatt Balla megharagudhatott; MF egy 1914. okt. 13-14-én írt levelében legalábbis már arról tesz említést, hogy a "jóöreg Byll" haragszik rá: "A Byll dolga hát rendben volna, mostmár van lapja, amely hihetőleg megbecsüli, — nem értem hát, miért forgatja el az utcán tőlem a fejét még mindig. Szívemből sajnálom szegény öreg Byllt, de nem tehetek róla, hogy én még mindig nem halhattam hősi halált. Isten látja a lelkem, hogy nem rajtam mulik." (Móra Ferenc levelesládája. Sajtó alá rend. Madácsy László. Szeged, 1961. 88. lap) Nem tudom, hogy barátságuk mikor újulhatott meg, mikor békültek ki, a húszas években azonban már újra együtt láthatták őket a szegediek. S mint a bevezetésben már említettem, Balla utolsó írása is MF-ről készült. — Megjegyzendő, hogy a Tömörkény István sírjára helyezett koszorúk között Balla Jenőé is ott volt. Vö.: Emlékkönyv Tömörkény István születésének centenáriumára. Szerk.: Kovács Sándor Iván és Péter László. Szeged, 1966. 113. lap.

MF: Ne utána, hanem elébe! [Vezércikk, kb. 1919. augusztus közepe.] — Fekete tintával írott autográf, 7 db számozott, 11,4 x 19,2 cm-es lapon. — Keltezetlen és aláíratlan; megírásának valószínű ideje 1919. augusztus közepe. Legalábbis erre mutat a cikk valamennyi (az időpont meghatározásánál számbajöhető) utalása: 1. MF avval kezdi cikkét, hogy Budapesten "megindult a megtorlás munkája", ezt 1919. augusztusának második harmadától lehet — hozzátétőlegesen — számítani. 2. A cikk utal "Budapest főváros" hatóságának "jogaiba való visszaiktatásáról". Friedrich István miniszterelnök aláírásával a Budapesti Közlöny 1919. augusztus 1-én közölte "A magyar minisztérium 1919. évi 3.886/1919. M. E. számú rendeletét" a "törvényes közigazgatás felvételéről", mely Budapestet is visszahelyezte korábbi státuszába. 3. MF cikkében ír a tanítók és tanárok elleni megtorlások megkezdéséről. Tudjuk, hogy a Fővárosi Közlöny (Budapest Főváros Hivatalos Lapja) 1919. aug. 15-i száma tette közzé a Fővárosi Tanács közoktatási ügyosztálya vezetőjének körlevelét a Tanácsköztársaság alatt alkalmazott, előléptetett, avval rokonszenvező pedagógusok fegyelmi felelősségrevonásáról. (Vö.: Pedagógusok a két világháború között. 1919 — 1945. Összeáll.: Balogh Sándor és Szabolcs Ottó. Bp. 1963. 69–72. lap). 4. Ha ehhez az adatsorhoz hozzászámítjuk MF újságírói gyakorlatát, ti. azt, hogy cikkei gyorsan, szinte egy lendületből írta, s ha írása nem átdolgozás volt, akkor közvetlenül kapcsolódott valami apropóhoz — szinte bizonyosra vehetjük az augusztus közepi keletet. — A kézirat első lapjának bal felső sarkában a következő szó áll, MF kézírásával: első. Nyilván nyomdai utasítás. — Kezdő szavak (leszámítva a címet): Budapesten megindult a megtorlás

munkája... — A kézirat Sz. Szigethy Vilmostól került a Könyvtár állományába. — T.: A "megtorlások" támadása, rugalmas, "megértő" politika sürgetése. — A cikk kiadatlan; eredetileg a Szegedi Napló vezércikkének készült, de — Sz. Szigethynek a kéziratához mellékelte megjegyzése szerint — "a lapkiadó a politikai helyzetre való tekintettel nem engedte meg a cikk közlését".

MF: Ujabb adatok a világháború megindításához. [Vezércikk, 1920. július 10.körül]

Ujabb adatok a világháború megindításához.

Az Uj Magyar Szemle legújabb száma részletesen ismerteti Karl Kautsky-nak, a német külügyi hivatal volt államtitkárának Hogy keletkezett a világháború? című új könyvét. A német államférfi a háborúért kizárólag a központi hatalmak politikusait teszi felelőssé s azt mondja, ezek politikája már a háború előtt is olyan volt, hogy azon kell csodálkozni, hogy a háború régen ki nem tört. "Ferenc Ferdinánd a jogosulatlan imperializmus képviselője volt" s "a szerajevói merénylet az előzmények érthető következménye volt."

[Áthuzva: Kautszky] Kautsky a rendelkezésére álló diplomáciai aktákkal bizonyítja, hogy a háború megindításáért személy szerint kik felelősek. A Szerbia elleni beavatkozást — szó szerint idézzük Andrassy lapjának ísmertetését — 1914. július 5-én már elhatározták a potsdami koronatanácson. A július 7-iki bécsi miniszter tanácson Tisza István ellenezte ugyan a kato-

nai beavatkozást, de álláspontját hamar megváltoztatta. 'Tisza
már július 14-én megpuhult", s ezt a bécsi német követ titkos
táviratban jelentette a császárnak. Tisza ugyanis Berchthold-
dal való beszélgetése után felkereste a német követet és azt
mondta, eddig ő óvatosságra íntett, azonban minden nap jobban
meggyőzi őt arról, hogy energikus fellépésre van szükség. "Ne-
hezen határoztam el magam" — mondta — "hogy a háborút tanácsol-
jam, de most szilárdan meg vagyok annak szükségességéről győ-
ződve és minden erőmet latba vetem a monarchia nagyságáért."

Kautsky ezután elmondja, hogy a monarchia államfér-
fiainak számításai és föltevésai hamisak voltak. "Berlinben
éppúgy mint Bécsben meg voltak győződve arról, hogy Oroszország
nem fog beavatkozni, mert harcképtelen, Anglia pedig semleges
marad." A monarchiának megmásíthatatlan szándéka volt Szerbiá-
val leszámolni, ezért követelt az ultimátum lehetetlenségeket
s jellemző az is, hogy az ultimátum átadása után 30 perccel
Giesl már utban volt Bécs felé. Kautsky erősen megrójjá Sző-
gyény László berlini nagykövetünket is, a kit "trottel"-nek
és Vilmos császár "szennyos mosójának" nevez.

A végzetes ultimátum után Grey tette az utolsó ki-
sérletet a világbéke megmentésére, de ez a bécsi intéző körök
ellenállásán meghiúsult. Greynek ezt az indítványát, hogy
Ausztria ne folytassa a hadműveletet Szerbia ellen s ő akkor
garantálja Oroszország leszerelését, a július 31-én tartott
minisztertanács Berchthold indítványára elvetette. Tisza hoz-
zájárult Berchthold indítványához s úgy nyilatkozott, hogy a
háborút folytatni kell, az angol javaslatra azt kell válaszol-

ni, hogy a Monarchia hajlandó vele elvileg foglalkozni, de csak oly feltétel alatt, ha a hadműveletek Szerbia ellen tovább folytatódnak s Oroszország ennek ellenére is demobilizál.

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, 5 db számozott, 17,5 x 21,8 cm-es lapon. — Keltezetlen és aláíratlan; megírásának időpontja azonban egészen nagy pontossággal megállapítható: 1. MF utal az Új Magyar Szemle legújabb számára, ez a folyóiratszám, mely a Kautsky-könyvet ismerteti, 1920. július 1-én került be a budapesti királyi ügyészség sajtórendészeti osztályához, s az ügyészség július 7-én adta meg a terjesztési engedélyt. (Vö. a szegedi Egyetemi Könyvtárban őrzött ügyészégi kötelespéldánnyal; az Új Magyar Szemle szóbanforgó számán a bélyegző — ha nem is jól — de látható.) A folyóirat tehát pár nap múlva mindenképpen Szegeden is olvasható volt. 2. MF — legjobb ismerője, Vajda László szerint — "máról holnapra dolgozó, gyorstollú újságíró" volt. (Vajda László: Móra Ferenc vezércikkei. Szeged, 1961. 3. lap.) Majdnem bizonyosra vehető tehát, hogy MF e cikket alig valamivel a folyóirat Szegedre kerülése után írta, talán még 10-e körül. — A kézirat első lapján ceruzás bejegyzések vannak, Engel Vilmostól, a Szegedi Napló kiadójától. Bal felső sarokban: cikk [alatta:] 1 hasábos cím [a lap közepén, felül:] Utoljára szedni [.]. Ez az utasítás többször, vastagon aláhúzva. — MF e cikke az Sz. Szigethy Vilmos szerkesztette Szegedi Napló számára készült; a lapban nem jelent meg. — A kézirat Sz. Szigethytől került a könyvtár állományába. —

Az Új Magyar Szemle legújabb száma: 1920. július [I.évf.] 3. szám. E számban, a 386-389. lapokon található Balla Antal ismertetése Kautsky könyvéről. Az ismertetett könyv: Karl Kautsky: *Wie der Weltkrieg entstand*. Berlin, 1919. — Karl Kautsky: (1854 — 1938), a német szociáldemokrácia és a II. Internacionálé egyik legjelentősebb vezetője; teoretikus. Korai műveit Lenin is becsülte, Kautsky fokozatosan fölerősödő ún. centrizmusát azonban éppen ő részesítette a legkeményebb bírálatban. Marx gazdasági tanai című könyve (1887) több nemzedéket ismertetett meg a marxizmussal — Magyarországon is. — központi hatalmak: Az I. világháborúban részes egyik imperialista csoportosulás; Németország, Osztrák-Magyar Monarchia, valamint rövidebb ideig: Törökország, Bulgária.

— Ferenc Ferdinánd: (1863–1914), Habsburg főherceg, trónörökös, az osztrák-magyar-cseh trializmust célzó törekvések fő képviselője. Mint ismeretes, az ellene elkövetett szarajevói merénylet volt a közvetlen ok, ürügy az I. világháború kirobbantásához. — Andrássy lapja: Új Magyar Szemle; a'lap Andrássy Gyula gróf (1860–1929) politikai törekvéseinek szolgálatában állott. Andrássy a dualizmus híve volt, több alkalommal miniszter, gróf Tisza István miniszterelnök ellenzékének parlamenti vezetője s az 1919-es bécsi ellenforradalmi komité egyik vezetője. IV. Károly érdekében résztvevett az ún. királypuccsban (1921). — Tisza István gróf: (1861–1918), a dualista Magyarország egyik legjellegzetesebb politikusa, a Szabadelvű Párt, majd a Nemzeti Munkapárt egyik vezető egyénisége, 1903–1905 és 1913–1917 között miniszterelnök, Magyarország háborús fölkészülésének talán legfőbb mozgatója, sürgetője. 1918. október 31-én a népharag elsöpörte, a frontról hazatérő katonák meggyilkolták. — Berchtholddal: Berchtold. Leopold gróf (1863–1942), osztrák diplomata, 1906–1911 pétervári nagykövet, 1912 és 1915 között az Osztrák-Magyar Monarchia külügyminisztere; a Szerbiának küldött ultimátum és a hadüzenet megfogalmazója. — Szögyény László: Szögyény Marich László. 1910-től gróf (1841–1916), diplomata, 1890–1892-ig miniszter, 1892–1914-ig az Osztrák-Magyar Monarchia németországi nagykövete; Ferenc József bizalmasai közé tartozott. — Vilmos császár: II. Vilmos (1858–1941), 1888-tól 1918-ig Németország császára, a háborús készülődés fő képviselője. — Grey: Grey, Edward, Viscount Grey of Fallodon (1862–1933), angol liberális párti politikus; 1905–1916 között Anglia külügyminisztere, 1907-ben ő köti meg Oroszországgal az angol-orosz egyezményt, mely az antant kiépítésének fontos állomása lett. A Balkán-kérdésben azonban — Oroszországgal szemben — az Osztrák-Magyar Monarchiát támogatta.

10

MF levele Cserzy Mihályhoz, Szeged, 1921. január 20.

DUGONICS-TÁRSASÁG

SZEGED.

Kedves Miskám,

egy levelem már benne van a könyvben, s azt nem akarom fel-

bontani, — egyenes folytatásaképpen köszönöm neked szeretetednek azt a kiáradását, a mellyel leveled körülvesz. Ez nekem a legdrágább jutalmam, ezt teszem el szívem ereklyetartójába abból a meg nem érdemelt csokorból, a mit nekem küldtél. A könyv inkább magánügynek számít, nincs a sokaságnak szánva, nem várok tőle dicsőséget, a mit különben sem tartottam soha sokra, — ha ezek az igénytelen, csöndes versek belopják magukat néhány, az enyémmel rokon szívbe és fészekre találhatnak benne, akkor én mindent elértem, a mit magamforma kis poéta kívánhat.

Hogy aztán mit tartanak rólam azok a szegény emberek, a kik gonosztevő gyanánt kezeltek, az az ő dolguk. Bennem nincs gyűlölet, se harag ő irántuk se. Az emberek nem olyanok, a milyenek szeretnének lenni, hanem a milyenek lehetnek. Tudom, hogy sokan fenekedtek rám, azt is tudom, kik, de ezt igyekszem elfelejteni. De soha se fogom elfelejteni, kik álltak mellém s azoknak hálás leszek még a halálos párnák óráin is.

Kedves tiéidet az otthon szelíd fényében sorra köszöntve, nagyon hálásan öllelek:

Móra Feri

1921. I/ 20.

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, 22,8 x 28,5 cm-es (a Dugonics-Társaság fejlécével ellátott) levélpapír mindkét oldalán. — A levél ifj. dr. Cserzy Mihálytól került a könyvtár állományába. — egy levelem: Elkallódott, vagy lappang valahol; a Cserzyhez írott többi MF-levéllal együtt legalábbis nem került be a szegedi Egyetemi Könyvtárba. — leveled: Cserzy levelét nem ismerem. — A könyv: Könnyes könyv. Versek. Sebestyén Károly rajzaival. Szeged, 1921. Bittera Béla ny. (Megjelent amatőrkiadásban s olcsó kivitelben is.) Cserzy MF e könyvéhez

gratulált. — mit tartanak rólam: 1918—1919-es szereplése miatt MF-nek sok kellemetlensége támadt; meghurcolásáról l. Péter László könyvét (Juhász Gyula a forradalmakban. Bp. 1965. Akadémiai K., 188—199. lap). MF 1920—1921-es helyzetére rendkívül jellemző, hogy a könnyen és sokat író, igen termékeny MF relatíve keveset publikált. — Az emberek nem olyanok, a milyenek szeretnének lenni, hanem a milyenek lehetnek: Ez a gondolat MF egyik "alaptétele", e füzetben nyilvánosságra kerülő levelei között is ismételten előfordul (16. tétel), aligha véletlenül.

11

MF levele Deák Dezsőhöz, [Szeged, 1920 vagy 1921.] — Fekete tintával írott autográf, 11 x 17,8 cm-es lapon; erősen rongált. — Keltezetlen, e gyűjteménybe való besorolása is bizonytalan; keletkezési idejének meghatározására publikálója, Péter László tett kísérletet. Az ő föltételezését fogadtam el. — Kezdő szavak: Kedves Dezső. — A levél Brausweter [egy időben használt írói nevén: Borus] Bélától került a Kézirattár tulajdonába. — T: MF a szegedi ifjómunkások számára ajánló könyvjegyzéket állított össze, a levél mellékleteként ezt küldi meg Deák Dezsőnek. — Klve: Péter László: Móra Ferenc ajánló könyvjegyzéke a szegedi ifjómunkásoknak. = Magyar Könyvszemle, 1959. 2. szám, 215--216. lap.

12

MF: Egy svájci gyerekasztalról. [Vicc, valószínű keletkezési ideje: 1921.]

Egy svájci gyerekasztalról.

Zita asszony (keservesen bömbölő kisfiához): Mi az, Ottókám, ki bántott?

Ottóka: A dadi azzal ijesztget, hogy ha nem viselem jól magam, elvisznek Magyarországra királynak. Brühühü ...

JEGYZETEK

Pekete tintával írott autográf, 7,3 x 25 cm-es "kutyanyelven". — Keltezetlen és aláíratlan; valószínű (bár korántsem bizonyos) keletkezési ideje: 1921. A királykérdés akkor volt időszerű, vicckészítésre is alkalmas téma. (Első királypuccs: 1921. március 26—április 5. Második királypuccs: 1921. október 20—23. A magyar nemzetgyűlés 1921. november 6-án törvénybe iktatta a Habsburg-ház trónfosztását.) Nem lehetetlen azonban, hogy más időpontban született MF vicce. Biztos datálást csak az lenne lehetővé, ha valamelyik (szegedi?) lap hasábjain rábukkannának az írásra. — A kézirat Sz. Szigethy Vilmostól került a Könyvtár állományába. —
Zita asszony: Zita (1892—), pármái hercegnő, 1916–18 között osztrák császárné és magyar királyné; IV. Károly felesége, Habsburg Ottó anyja. — Ottóka: Habsburg Ottó (1912—), (IV. Károly fia, jelenleg Ausztriában él).

13

MF levele Cserzy Mihályhoz, Szeged, 1921. szeptember 10.

Kedves Barátom!

Készen vagyok a magyar parasztról írt munkád kéziratának negyedik kötetével is s első kötelességem köszönetet mondani neked azért a gyönyörűségért, a mit nekem, a városi kultúra fáradt és fanyar öreg robotosának vele szereztél. Szabadságra menni úgy se bírtam ezen a nyáron se: a Te könyved kárpótolta érte. Az átolvasás egy nagyszerű utazás volt vissza a gyerekkoromba, a melynek aranykapui rég becsukódtak mögöttem: a mi napos mezőinkre, a mi vadszegfűves legelőinkre, a mi akácos tanyáink közé, a magyar néplélek békés rónáira.

Már évekkel ezelőtt, a mikor tervedet említetted nekem, megkapott a gondolatod: megcsinálni az alföldi paraszt lelki fotografiáját és egységes képet adni egész világáról, a melyről annyi szépíró és etnográfus csinált már pillanatfelvételt.

Biztattalak is, hogy szolgálatot fogsz vele tenni a magyarságnak, olyant, a milyent csak Te tehetsz meg, egész életeden át éles szemű és meleg szívű íródeákja a magyar népnek és szegény Tömörkényünk halála óta az egyetlen igazi népies írónk, ki nem kívülről figyeled hűvösen a népet, hanem benne vagy a szíve dobogásában és a vérkeringésében.

Nagy munkát végeztél, a mit talán joggal érezhetsz életed főmunkájának és hálás lehet neked a magyarság, hogy az utolsó órában megmentetted a jövődönk a maga nemében egyetlenül álló munkádban a magyar nép belső rajzát, mielőtt az idők járása elsodorta volna a régi magyar parasztot, a ki - szeríntem - minden látszólagos virágzása mellett is most hal-doklik tulajdonképen.

Nem kétlem, hogy a jövődő hálás is lesz neked, - hanem már a máért nem harapnám meg az ujjamat. Félek, annyira magyar a munkád lelkében, céljában és stílusában, hogy épen ma nem fogsz rá kiadót találni, a mikor a szájával mindenki magyar. Sokat tűnődtem rajta, mit lehetne csinálni s van is valami ötletem.

A munkád - azokkal a nem lényegbe vágó, de szeríntem mégis elkerülhetetlenül szükséges módosításokkal, a melyekre a mellékelt jegyzetekben hívom fel szíves figyelmedet - elsőrangú iskolai és népkönyvtári olvasmány lenne. Populáris olvasmányra nézve, a minek bizonyára magad is szántad a könyvedet, nem tudok nagyobb megbecsülést, mint ezt s a munkádat ez meg is illeti. Azt hiszem, e tekintetben teljes bizalommal fordulhatnál a kultuszminiszterhez. A kit ugyan én csak

mint a közélet csendes szemlélője ismerek, de úgy látom, hogy — minden politikai vonatkozástól eltekintve — nála fajszeretőbb és jobb szándékú ember hosszú idők óta nem ült a kultuszminiszteri székben. Egyébként író-ember is a Szent Ágoston konfesszióinak fordításában első rangú stilisztá; ezt azért említem, hogy lásd: nem idegenhez fordulsz, hanem író-társadhoz. Én csak egyszer láttam, itt Szegeden a Dugonics-társaság ülésén, de olyan embernek láttam, a ki magas méltóságában is megmaradt embernek.

Ad vocem Dugonics-társaság: az igazgató-tanácsot a hónap végén, vagy a jövő hónap elején hívom össze; addig a hivatalos munkák, az egyetemmel való tárgyalások annyira lekötnék, hogy nem bírom az én kis fejszémét ebbe a nagy fába is belevágni. Szalayval is szót kell még érteni, hajlandó-e már az elnökséget vállalni.

Szíves barátsággal addig is türelmeteket kéri

Sz. 1921. IX. 10.

Móra Ferenc

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, 2 db 22,8 x 28,5 cm-es lap mind a négy oldalán. — A kéziratban idegen kéztől származó aláhúzások, számozás stb. (Említésre érdemes, hogy a levél szövege megvan Cserzy kézírásával is; hogy miért volt szüksége másolatra is, nem tudom.) — A levél ifj. dr. Cserzy Mihálytól került a Könyvtár tulajdonába. — munkád: Nem egyértelmű, hogy melyik Cserzy-Könyvről van szó; e gyűjtemény lektorának első véleménye ugyan az volt, hogy MF e tételben, ill. a következőben Az öreg Szeged (Szeged, 1922) című kötet leírását adja, de véleményét később feladta. Cserzy munkája alighanem kéziratban maradhatott. — mellékelt jegyzetekben: vö.: 14. tétel. — a kultuszminiszterhez: Vass József (1877–1930), kalocsai nagyprépost, egyetemi tanár, miniszter, 1920-tól kezdve képviselő, több alkalommal miniszter, 1920. december 16-tól 1922. június 16-ig vallás- és közoktatásügyi miniszter.

MF Vassról adott jellemzése kissé "lakkozott-nak" tűnik. — Egyébként író-ember is: Vass — ún. közirói, publicisztikai tevékenysége mellett — valóban lefordította Szent Ágoston Vallomásait (I-II. köt. Bp. 1917). — egyszer láttam: A kegyes tanítórend szegedi házának kétszázéves jubileuma alkalmából 1921. május 5-én a Dugonics-társaság ünnepi ülést tartott; a megjelentek között volt Teleki Pál miniszterelnök és Vass József miniszter is. MF előadást is tartott, Kedves öreg árnyak címen. — Dugonics-társaság: 1892-ben alapított szegedi irodalmi és tudományos társaság, többek között Tömörkény és MF is vezetői közé tartozott. — az egyetemmel való tárgyalások: MF mint a Somogyi-könyvtár és a városi Múzeum igazgatója részt vett a kolozsvári egyetem Szegedre költözésének ügyeivel foglalkozó tárgyalásokban. — Szalayval: Szalay József (1870-1939), rendőrfőkapitány, író, könyv- és kéziratgyűjtő. Ő Szeged "literátus főkapitánya", Juhász Gyula és MF támogatója és barátja; a Dugonics-Társaságnak is elnöke.

14

MF megjegyzései Cserzy Mihály kéziratához; melléklet 1921. szeptember 10-i leveléhez

I. kötet.

1. lap.) A gesztenyét a paraszt inkább főzni szokta, különösen a régiebb időben, a mikor a sütéshez kályhája sem volt, a kemencében való sütés pedig kissé körülményes. Mióta a kályha általánosan elterjedt, azóta változhatott a dolog, de azért a gesztenyefőzést is meg lehetne említeni.
17. 1.) A híres bőrdudás teljes neve tudtommal: Csonka Bukusza Tanács Ignác
- 17 A.2 1.) Nem batló, hanem batla [Ezután — zárójelben — két olvashatatlan szó.]

- 23.1.) Babkává nem lehet a parasztkertben, bár a lapok is többször ujságolták már ezt. Az igazi babkává fa-nagyságú bokron terem, a mely nálunk még üvegházban sem él meg. Zárjelben tehát oda teendő: (a mi alatt egy hüvelyes növényt kell érteni, a melynek a bab-termése egy kis illuzióval kávé-ízű.)
- 37.1.) A móva ismertetésénél meg lehetne jegyezni, hogy ez ugyanaz, mint a székel kaláka, csak hogy itt a szokás szláv neve használatos, talán abból az időből, mikor Mária Terézia rácokat telepített a Fehértó környékére. (A környék neve még ma is: Rácok kertje.)
- 38.1.) A gólya nem a meleg miatt fészkel a kéményre, hanem a magassága és a hely védett volta miatt. Hiszen a mikor költ, akkor már anélkül is meleg van. S van akárhány gólya, a ki nem a kéményre, hanem fahegybe, a kútágas villájába, vagy boglyára fészkel.
- 39.1.) Az almárium nem jelent egyet a sublót-tal. A sublót, a mely a tulipános láda divatját szorította ki, 3-4, kihúzható fióku szekrény, a melynek körülbelül a derek magasságában levő tetején poharak, csészék, állótükör stb. vannak. Az almárium (rendesen üveges) az úri kredenc-nek felel meg, kétfelé nyíló ajtóval. Leginkább a konyhán található, a hol fazekat, mit tartanak benne. Tápén a szobában olyant láttam, a mi-ben a menyasszony koszorú, fátyol, aztán kis Mária-oltár van elhelyezve. - Manap ilyen elterjedt bútor már a sifonér, a mely egyre jobban kiszorítja a sublótot.

II.

55.1.) "Locsolni mennek a legények". — Valószínűleg elírás locsolkodás helyett.

A vőfélyversek, a miket a megnevezett forrásból idézel, mérhetetlenül ostobák és verseknek is rosszak, csak itt-ott csillan föl bennük a régi vőfélyversekből becsúszott poézis; nem ártana megjegyezni, hogy ezek a versek már modern tákolmányok, tudákos félparasztok művei, a melyek a ponyva számára készültek, mivel a régi verselő vőfélyek kihaltak és most már nyomtatásból kell tanulni a mesterséget.

57.1.) A paraszt logikája helyes lehet, mikor egy pár csizmáért most is egy pár liba árát kéri, de az aligha áll, hogy így aztán egy fillér haszna sem marad. Mert a paraszt sok pár libát elád egy esztendőben, de csizmát legföljebb egy párt vesz. Ezt azért nem ártana megjegyezni, mert a könyv parasztokról szól ugyan, de nem a parasztok fogják olvasni s az olvasók nem igen fogják magukévá tenni a parasztlogikát.

63.1.) Az itt igazán megdöbbentően leírt és sajnos, nem ritka nyomor aligha a szocializmus eredménye, inkább a latifundiumoké és a szociális politika hiányáé. Ezt a megjegyzést kihagynám s általában tartózkodnék minden politikától.

IV.

A karácsonyi szokásoknál a karácsonyfával kapcsolatban megemlíteném, hogy a ma szokásos formájában nem régi keletű. Még a mi gyermekkorunkban is alig ismerték.

Kaporültetés: egy marék földet a háta mögé szór az ember. Az én apám is sokszor csinálta.

- 34.1.) "...A gyöngyvirág és nefelejcs illata..." A nefelejcsnek nincs illata. Tégy helyette jácintot.
- 61.1.) "juhhusos paprikás" h. talán inkább mondjunk juh-paprikást. Urnapja, vagy pünkösöd leírásánál említve van, hogy a zöld gallyal való feldiszités május 1-én is szokásos. Ha ez így van, meg kell jegyezni, hogy a szokás nagyon új s csak a szocialista munkásságra vezethető vissza, mert hiszen a május 1-jét csak az hozta nálunk dívatba.
- 65.1.) "Beszélj, te fúria!" — tényleg használja a paraszt a fúria szót?

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, egy 21,8 x 35,2 cm-es fóliónak mind a négy oldalán. — Keltezetlen; az 1921. szeptember 21-i MF-levél melléklete, így nyilvánvaló, hogy 21-én, ill. az azt megelőző napokban készítette feljegyzéseit az író. — Néhány, idegen kéztől eredő pirosceruzás aláhúzás is van a kéziratban. — A jegyzet ifj. dr. Cserzy Mihálytól került az Egyetemi Könyvtárba. —

Hogy e jegyzeteket MF Cserzy Mihály melyik könyvének kéziratához készítette, nem tudtam eldönteni.

Mivel az 1921 után megjelent Cserzy-kötetek egyikére sem illik teljesen a MF-levélből és a jegyzetéből kirajzolódó kép, a jegyzeteket nem próbálom azonosítani, "összevetni" egyik Cserzy-könyvvel sem.

A híres bórdudás: Csonka Bukusza Tanács Ignác (1846–1927), szegedi vízimolnár, nagyhírű bórdudás. Juhász Gyulát versre ihlette (Ének Bukusza Tanács Ignácról. Vö. JGYÖM 3.köt. 120. lap). — Batló, batla: Szeged környéki tájszó, jelentése: fekete szalonka, halász-madár, vízimadár. Vö. Szinnyi József: Magyar Tájszótár. 1. köt. Bp. 1897–1901. 105. hasáb. — móva, kaláka: Önkéntes, alkalmi jellegű csoportosulás, ellenszolgáltatás nélkül végzendő közös munkára. Tájszó. — Mária Terézia: 1740–1780 között magyar és cseh királynő.

Vőfély versek: lakodalmi köszöntők, versben.
— latifundiumoké: kötött nagybirtok.

15

MF levele Cserzy Mihályhoz, Szeged, 1921. november 19. után

Kedves Miskám

Tíz napja haza jöttem Pestről. Azóta még nem volt tíz nyugodt percem. A gyerekkönyvemből 4 ív kinyomva, 5-6 ív még megiratlan. Az egyetemmel való tárgyalások minden nap elveszik egy-két órát. A hivatalszobám olyan, mint egy átjáróház. Az éjszakám éjfél után 2 órakor kezdődik és reggel 1/2 8-kor véget ér.

Lásd, Miskám, ennyibe kerül nekem az a "dicsőség", a mely néha lobbort vet a hír száján. Mentül több dicsőség, annál hamarabb összeroskadok és kisöpörnek. Aztán az, hogy a Petőfi-társaság publikuma, a mely nincs hozzá szokva a magunkfajta egyszerű emberek keresetlen szavához, egy óráig elmulatott a felolvasásomon, nekem belekerült félhavi fizetésembe. Mert a Petőfi-társaság nem olyan gavallér, mint a Dugonics-társaság...

Az egészben legtöbbet ér a leveled, ha megszégyenít is a kedves túlzásaival. Tarts meg a szivedben továbbra is, az melegebb, mint a "dicsőség" káprázata.

Sok hálával ölel:

Móra Feri

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, 14 x 21,2 cm-es lap mindkét oldalán. — Keltezetlen; a Cserzy Mihályhoz írott levelek között fönnyaradt egy Mórához címzett Cserzy-levél (főltehetőleg: fogalmazvány), 1921. november 19-i dátummal. Majdnem bizonyos, hogy MF erre a le-

vélre válaszolt, s így valészínű, hogy leve-
lünk 1921. november 19. után íródott. — A kéz-
irat ifj. dr. Cserzy Mihálytól került a Könyv-
tár állományába.

Tíz napja haza jöttem: az előbbiekből következő-
en kb. 1921. november 10. — gyerekkönyvemből:
MF: Dióbél királyfi. Egy öreg ember emlékei fia-
tal gyerekeknek. Szeged, 1922. Délmagyarország
hírlap- és nyomdaváll., 153 lap — egyetemmel
való tárgyalások a kolozsvári egyetem Szegedre
költözésének problémáiról, technikai lebonyolí-
tásáról van szó. — hivatalszobám: a szegedi
városi Somogyi-könyvtár és a vele együtt működ-
tetett Múzeum igazgatói szobája. — Petőfi-tár-
saság: 1876-ban létrehozott irodalmi társaság,
célja a Petőfi-kultusz, a szépirodalom és az
esztétikai kultúra ápolása. Kezdetben volt némi
ellenzéki szerepe, a két világháború között azon-
ban már egyre inkább a konzervatív irodalom gyűj-
tőhelye s egyik fóruma. — a leveled: Cserzy
1921. november 21-én levelet írt MF-nek; a levél
szövege a következő: Kedves jó Ferim! Ma érte-
sültem a gyönyörű sikeréről, mely a Petőfi Tár-
saságban tartott fölolvassásodat koronázta. Meg-
hatott lélekkel és a szeretettől repdeső szív-
vel köszöntelek nagyszerű írói pályádnak ennél
a messze fénylő pontjánál és baráti hűség ere-
jével ölelem meg ragyogó költőlelkedet. Valahány-
szor az elismerésnek és az írói dicsőségnek egy-
egy aranyhímzésű levele hull homlokod köré, mind-
annyiszor kigyúl lelkemben egy picike láng, mely
glóriába von téged, egészen közel visz hozzád és
abban a boldog érzésben hamvad el: lám, a sors
jóvoltából megadatott nékem, elfelejtett öreg
írónak, hogy a mult színes avarán való bolyon-
gásom közben a legnagyobb magyar lírikus szíve
melegénél pihengéljek, sütkérezzek néha, néha...
Cserzy Mihály

16

MF levele Dézsi Lajoshoz, Szeged, 1921. december 5.

100/ 1921

DUGONICS-TÁRSASÁG

1921. XII. 5.

SZEGED

Méltóságos Uram!

Van szerencsém tisztelettel közölni, hogy a Dugonics-Társaság
e hó 4-én tartott közgyűlésén méltóságodat egyhangúlag rendes

tagjává választotta, egyrészt diszíteni óhajtván önmagát méltóságod nevével, másrészt módot akarván adni méltóságodnak arra, hogy Szeged régi irodalmi társaságának kebelében is részese lehessen e város kulturális emelésének.

Amídön az elnökség nevében arra kérem Méltóságodat, hogy a választást elfogadni méltóztassék, alapszabályaink és a Társaság életéről tájékoztató utolsó nyomtatott évi jelentésünk egy példányának idezárásával arra kérem, hogy székfoglalójának megtartására alkalmas időt kitűzni s azt alkalmilag alulírottal közölni méltóztassék.

Mély tisztelettel:

[Pecsét]

Móra Ferenc

főtitkár

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, 22 x 28 cm.
— Dézsi Lajos (1868–1932) akadémikus, irodalomtörténész hagyatékával került a Könyvtár állományába e levél. (Dézsi és MF kapcsolatához lásd e gyűjtemény további Dézsinek címzett darabjait.)

17

MF levele Balla Jenőhöz, Szeged, 1922. július 19. [Töredék]

Igen tisztelt barátom,
gondolhatod, hogy nagy baj van, ha már én ilyen nagyon megtisztellek. A baj az, hogy a szegedi ujságíróegyesület, tagjainak nagyobb része bizalmával megtisztelvén, engem talált elnökké választani. Ezt a bajt én nem tudom másképp jóvá tenni, mint hogy tisztelettel bejelentem neked, mint korelnöknek (szégyeld magad, hogy lehet valaki ilyen öreg? látod, én pont ma vagyok 43 éves),

hogy a megtiszteltetést, bármily nagyra értékelem is, el nem fogadhatom.

Kollégáim szeretetét, a kik húsz éven át valósággal a tenyerükön hordoztak (igaz, hogy az utolsó három évben csuful leejtettek), mindíg a legnagyobb adománynak tartottam, a mit a sors nekem adhatott, mert mi ujságírók nem nagyon szoktuk szeretgetni egymást. Most ez a szeretet nekem elégtétel a sérelmek egész láncolataért, a miket én nem az ujságíró-egyesület tagjaitól szenvedtem, a kik legtöbbjének szívét közel éreztem dobogni a magaméhoz a legnehezebb időkben is, hanem a hivatalos ujságíróegyesülettől. Ezeket a sérelmeket, a mikre én nem szolgáltam rá, mert nincs egyetlen ujságíró se, aki ellen én valaha is vétettem volna, mert én csak ujságírókért verekedtem, de soha ujságírókkal, -- ezeket a sérelmeket én abban a percben elfelejtettem, a mikor az elégtételt megkaptam s valószínűleg anélkül is elfelejtettem volna, mert nem vagyok gyűlölködő természet és tudom, hogy az emberek nem olyanok, a milyenek talán szeretnének lenni, hanem olyanok, a milyenek lehetnek. (Isten látja a lelkedet, öreg, te is jobban szeretnél — legalább részben — pupuc lenni.)

Mindezt csak azért mondom el, hogy valaki a renunciációmnak lírai okait ne tételezze fel. Az idők sokkal zordabbak, semhogy lírizálhatnánk, viszont Te tanuskodhatsz a felől, hogy az én okaim nagyon objektívak. Ligeti Jenő a minap gyönyörűen megírta, hogy én milyen elfoglalt ember vagyok (még egy hátba vágással tartozom neki érte), de én azóta még elfoglaltabb lettem s jelenleg most is két könyvön kotlok egyszerre. De még tán ezen is túl tenném magam, mert a családom is szokva van már ah-

hoz, hogy engem mindig olyan tisztességek érjenek, a melyek nem hoznak, csak vésznek (erőt, ideget, időt), — azonban, sajnos, a helyzet olyan, hogy ma külső és belső okok miatt nem tudnám hasznosan szolgálni a szegedi új- ...

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, kettébehajtott, 17,2 x 21 cm-es lap négy oldalán. — MF e levele csonkán maradt meg; a befejező rész. s így az aláírás és a keltezés is hiányzik. Datálását egy utalás ("én pont ma vagyok 43 éves") teszi lehetővé: eszerint e levél 1922. július 19-én íródott. A levél elején idegen kéztől származó datálás: [1922. július 19.] — A kézirat dr. Lóránt Lászlótól került a Könyvtár állományába, 1954. november 8-án.
hogy lehet valaki ilyen öreg: MF itt csak tréfából háborog, hiszen Balla Jenő mindössze két évvel volt nála idősebb (1877-ben született). — csuful leejtettek: 1919. május 8-án MF-nek meg kellett válnia a Szegedi Napló főszerkesztői székétől, s a forradalmak alatti szereplése egyébként is sok kellemetlen következményt vont maga után. — az elégtételt megkaptam: nyilván az újságíró-egyesület elnökévé történt megválasztását értékelte így. — pupuc: apró, vézna ember (vö. Szinnyei József: Magyar tájszótár. 2. köt. Bp. 1897—1901. 229. hasáb). Tudomásom szerint van a szónak egy másik értelme is; jelenthet kezdő újságírót, "slapajt" is. MF valószínűleg e jelentésben használja a szót. — renunciáció mak: latin; jelentése: lemondás, leköszönés állásról, ill. valamilyen jogról. — Ligeti Jenő (1875—1969), nyomdászból lett szegedi újságíró, szerkesztő és — különböző időben! — több lap részvényese, ill. kiadója. Móráról szóló írását nem találtam meg; valamilyen riportról lehet szó. — két könyvön kotlok: A festő halála, ill. a Hannibál föltámasztása címűekről lehet szó.

18

MF levele Dézsi Lajoshoz, Szeged, 1923. január 30.

DUGONICS-TÁRSASÁG

SZEGED

Méltóságos

Dr. Dézsi Lajos úrnak
egyetemi tanár

H.

Méltóságos Uram!

Újra a Dugonics - Társaság nevében próbálok szerencsét. Február 25-iki felolvasó ülésünk keretében szeretnénk Madáchról megemlékezni. Szabad-e arra kérnünk, hogy amennyiben körülményeid engedik, 30-35 perces Madách-felolvasással székfoglalódat megtartani méltóztassál?

Szalay elnök úr kérését és üdvözetét is tomácsolva, vagyok régi nagy tisztelőd:

Szeged, 1923. I. 30.

Móra Ferenc

JEGYZETEK

Idegen kéztől származó, autográf aláírású levél, 22 x 27,6 cm-es lapon, a papír a Dugonics-Társaság hivatalos levélpapírja. — A kézirat Dézsi Lajos hagyatékának részeként került a Könyvtár állományába. —
Február 25-iki felolvasó ülésünk: elmaradt; ill. egy hónappal később, 1923. március 25-én tartották meg. Ez az ülés a városházán volt, műsora így alakult: "1. Csengery János: Emlékezés Apáthy Istvánról és költeményeinek bemutatása; 2. Dézsi Lajos: Emlékezés Madáchról, székfoglaló; 3. Czimer Károly: A magyar-ság terjeszkedése; 4. Cserzy Mihály: Palotás Fausztin emlékezete." Vö.: A Dugonics-Társaság ötven éve. 1892-1942. Ötven titkári jelentés. Szeged, 1943. 206. lap. — Erdemes megjegyezni: MF most már tegeződik Dézsiel!
Szalay elnök úr: Szalay József; róla már korábban szoltam.

19

MF levele Dézsi Lajoshoz, Szeged, 1924. február 21.

SOMOGYI KÖNYVTÁR ÉS VÁROSI MUZEUM SZEGED

.....sz.

SZEGED, 19.....

19...

Kedves Bátyám,

Lányi Béla, néhai kiváló botanikusunk anyja kénytelen eladni családi ereklyeként őrizgetett régi imakönyveit. Nekünk megvannak ezek a kiadások, könyvkereskedőnél helyben aligha bírja őket értékesíteni szegény asszony, — s más tanácsot nem tudok neki adni, minthogy próbálja meg az egyetemi könyvtárt, hátha ti reflektálnátok a könyvekre.

Alkalmatlankodásomat mentse ki az, hogy Lányi Béla tíz éven keresztül ingyen munkatársam volt a muzeumban s nagyon rosszul esne neki a haló porában is, ha ezt a pár sort megtagadnám az édes anyjától.

Igaz szívvel kész szolgád:

Sz. 1924. II. 21.

Móra Feri

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, a Somogyi Könyvtár fejléces levélpapírján; mérete: 17,2 x 21 cm. A fennmaradt boríték címezése: Mélt. dr. Dézsi Lajos úrnak, /egyetemi professzor/ H. — A kézirat Dézsi Lajos hagyatékának részeként került a Könyvtár állományába. — Lányi Béla: szegedi tanár (1915-től leányközépiskolai igazgató Trecsénben), a csongrád megyei flóra kutatója, MF és Lányi kapcsolatáról: Csongor Győző: Móra Ferenc és a természettudomány. = A Móra Ferenc Múzeum évkönyve, 1958–1959. Szeged, 1960. 241–242. lap; uő: A szegedi Móra Ferenc Múzeum herbáriuma. (Botanikatörténeti tanulmány.) = A Móra Ferenc Múzeum évkönyve, 1958–1959. Szeged, 1960. 198–199. és 201–203. lap. — hátha ti reflektálnátok a könyvekre: az Egyetemi Könyvtár gyarapodási naplója szerint a könyveket nem vette meg Dézsi, a Könyvtár akkori igazgatója.

MF névjegyre írott sorai Dézsi Lajoshoz, Szeged, 1924.
április 29.

Kedves Bátyám,

én jobban égek Ucalegon szomszédnál, mert nekem ma kell
 kéziratokat szállítanom. Hanem holnap reggel 9-kor már ren-
 delkezésemre tudom bocsájtani a rovásügyet. Igaz nagyra-
 becsüléssel

kész szolgád:

Móra Feri

Sz. 1924. IV. 29.

JEGYZETEK

MF szokásos fekete tintájával írott auto-
 gráf, 9,5 x 5,7 cm-es nyomtatott névjegyén.
 — A kézirat Dézsi Lajos hagyatékának ré-
 szeként került a Könyvtár állományába. —
én jobban égek Ucalegon szomszédnál: Utalás
 a iam proximus ardet Ucalegon Vergilius-
 sorra (Aeneis). Magyarul: Már a szomszéd
 Ucalegon háza is ég (azaz a veszedelem kö-
 zel van). Ez a Vergiliusra való utalás jel-
 lemző a partnerei műveltségébe, gondolatvi-
 lágába mindig beilleszkedni igyekvő íróra,
 a fiatal Dézsi ugyanis — s ezt alighanem
 MF is tudta — maga is fordított Vergilius-
 szöveget. — a rovásügyet: A húszas évek
 elején a Lantos Rt. évnegyedes folyóiratot
 adott ki Magyar Bibliofil Szemle címen. Az
 első két számot Dézsi Lajos szerkesztette.
 A "rovásügy" (Rovó Somogyi címmel) a Magyar
 Bibliofil Szemle Dézsi által szerkesztett
 1924. 2. számában, a 82-86. lapokon jelent
 meg. MF írása nyilván szerkesztői "megren-
 delésre" készült. (E föltevést valószínűsí-
 ti a lap első számának Dézsi hagyatékában
 fennmaradt tervezete is; a tervezet 12. té-
 tele szerint MF "A szegedi múzeumbarátokról"
 írt volna, ilyen című vagy tartalmú írása
 azonban nem jelent meg Dézsi folyóiratában.
 A Rovó Somogyi bizonyára az elmaradt cikk
 helyett íródott.)

MF: Csőszfogadás. [Egyfelvonásos; kb. 1924.] — Fekete tintával írott, idegen kéztől származó kézirat, MF autográf javításaival. Két számozatlan s 25 számozott lapon, a lapok füzetszerűen összeszerkesztve. Mérete: 17,5 x 21,8 cm. — A kézirat címlapján: Csőszfogadás. [Alatta:] Irta: Móra Ferencz [Lejjebb, ceruzával:] Először Szegeden, 925 szept 24. A címlap verzőján ismét a cím, de áthúzva. A 3. (számozatlan) lapon tintával fölírva: Személyek, eléjük pedig az egykori szereplők nevei, ceruzával: Személyek: //Szilágyi Hegybiró// Csordás Szerencsés Fekete Lőrincz// Csonka Lószaggató Tóth Mihály// Molnár Nebizdrá Hólyag Imre// Dobó Istenes Fekete Pudrás// Félix Ábel, kisbiró// Berkovits Ügyvéd// Hunyadi Orvos// Virány Büreger, zsidó kocsmáros// [Olvashatatlan név] Özvegyasszony// Olah Baukó Pista, banktisztviselő// Uti Egy asszony// — MF javításai tulajdonképpen a másoló elírásainak, tollhibáinak a kiigazításai; textológiai földolgozásuk csak egy majdani (esetleges) MF kritikai kiadás feladata lehet. Addig is azonban álljon itt (a füzet lapszámozására utalva!) a MF által eszközölt javítások jegyzéke: 8. lap 1. sor: nyomás áthúzva, helyette: nyomus; 8. lap alulról a 4. sor: virius helyett: utrus; 11. lap alulról a 7. sor: keresen helyett: keresek; 18. lap 10. sor: az Asszonydeferáció szó r betűje t-re javítva; 18. lap 11. sor: ügyvéd áthúzva, helyette: ögyvez; 18. lap alulról az 5. sor: a mögevett-é szóban áthúzva az evett, s fölébe írva: előtt; ugyanabban a sorban a guta szó t-je is javított, de a javítás nem olvasható; 201. lap 4. sor: a hordost szó áthúzva, fölébe (a 3. sorba) koldust írva; 22. lap alulról a 2. sorban: a farkával szót háthúzva, fölötte: farbával! — A kézirat Roóz

Rezsőtől került a Könyvtár állományába; eredetileg Oláh Ferenc szegedi színész szerep-példánya volt, amelyet a füzet utolsó lapjára ceruzával írt dedikáció szerint Balla Jenőnek ajándékozott. Az egyfelvonásos eredeti kéziratának hányatott sorsáról lásd: MF: Sokféle. Bp. 1927, Lantos, 208–210. lap.

22

MF dedikációja Márki Sándornak, Szeged, 1924. május 19.

Márki Sándornak,
legkedvesebb történetírómnak,
szívbeli tisztelettel:
Szeged, 1924. V. 19.

Móra Ferenc

JEGYZETEK

A szokásos fekete tintával írott dedikáció MF: Somogyi Károly emlékezete (Szeged, 1923. Bartos L. könyvnyomdája, 17 lap) című füzetében, a belső címlapon olvasható. A füzet borítóján Márki Sándor sajátkezű aláírása, valamint a következő szám áll: 1841¹⁰⁰/7675. — ez Márki házikönyvtárának helyrajzi száma. — A dedikált könyvecske Márki Sándor hagyatékával (Márki Józseftől) került a Könyvtár állományába.

Márki Sándor (1853—1925), történész, a kolozsvári, majd a szegedi egyetem tanára, számtalan helytörténeti, történeti, földrajzi és tantárgypedagógiai mű szerzője, Dózsa és II. Rákóczi Ferenc monográfusa. Valószínűleg a kolozsvári egyetem Szegedre kerülése után, már itt Szegeden ismerkedett meg MF-cel; erről bizonyosat nem tudok. Márki történetírói módszerére egy erős (pozitivistá indíttatású) ténybizonylat és egy sajátos, romantikus politikai radikalizmus együttes érvényesülése volt a jellemző; MF számára alighanem ez az eszmei amalgám lehetett a vonzó. Vö. a következő tétellel.

MF és Szalay József levele Márki Sándornéhoz, Szeged, 1925.

július 2.

DUGONICS-TÁRSASÁG

SZEGED

23/1925.

Méltóságos Asszonyunk!

"Nem dől ki az olyan oszlop, a melynek a szivekben van a fundamentuma, míg koronájával a csillagokat éri."

Márki Sándor örökéletű művéből, a II. Rákóczi Ferencből vesszük ezt az idézetet, hogy saját szavaiból fonjunk koszorút az elköltözöttnek, mikor a Dugonics-Társaság nevében kifejezést adunk annak az őszínté részvétnak, a mellyel méltóságod gyászában osztozunk. Bár az olyan sebre, a minőt méltóságod lelkén élettársa elvesztése vágott, nincs forrasztó balzsam, legalább enyhítse a fájdalmat az, hogy olyan férfiunál, a milyen ő volt, nem jelent elmúlást a halál.

Mély tisztelettel a Dugonics-Társaság nevében, a mely a nagy történetíróban feledhetetlen emlékezetű igazgatósági tagját síratja,
Szeged, 1925. július 2.

Dr. Szalay József

elnök

Móra Ferenc

főtitkár

[Pecset]

JEGYZETEK

Pekete tintával írott autográf, a Dugonics-Társaság 22,8 x 28,7 cm-es fejléces levélpapírján; Szalay József csak aláírta — "hivatalból" — a részvétnyilvánítást. — A levél Márki Sándor hagyatékával (Márki Józseftől) került a Könyvtár állományába.

Megjegyzendő: a levél megfogalmazása a "kivitelezése" egyaránt Mórára vall. "Nem dől ki[...]": az idézet forrását nem találtam Márki egyik Rákóczi-könyvében sem; valószínűleg MF az akkor újnak számító rövidített változatot használhatta vagy idézhette — fejből (?). — igazgatósági tagját: Márki Sándor a Dugonics-Társaság 1923. október 21-i tagválasztó rendkívüli közgyűlése választotta be a Társaság vezető testületébe.

24

MF és Szalay József levele Dézsi Lajoshoz, Szeged, 1926.

március 1.

DUGONICS-TÁRSASÁG

SZEGED

ad 48/1926.

Igen tisztelt Tagtársunk!

Van szerencsénk tisztelettel közölni, hogy Önt a Dugonics-Társaság közgyűlése a mai napon az 1926. évre az igazgatóság tagjává megválasztotta.

A megválasztás tudomásul vételét kérve vagyunk tagtársi üdvözléssel:

Szeged, 1926. március 1.

Dr Szalay József

elnök.

Móra Ferenc

főtitkár.

[Pecsét]

JEGYZETEK

Gépelte szöveg, autográf aláírásokkal; mérete: 22 x 28 cm-es; a Dugonics-Társaság hivatalos levélpapírján. A boríték címezése: Mélt./ dr. D é z s i L a j o s ú r n a k, / e g y e t e m i t a n á r / H e l y b e n . — A levél Dézsi Lajos hagyatékának részeként került a könyvtár állományába.

25

MF levele Szentiványi Róberthez, Szeged, 1926. június 1.

SOMOGYI KÖNYVTÁR ÉS VÁROSI MUZEUM SZEGED

... sz.

SZEGED, 1926. VI. 1.

19...

Kedves Professzor Uram,

még mindig nyakig vagyok a szarmata sírokban és az influenzában s ma ismét új telepet jeleztek a határból. De ha maga Attila jelentkezne is, mégis csak kiveszem a szabadságom, legfőljebb egy-két napi késéssel vonulok be a megtalálhatatlanság paradicsomába. (Már t.i. a hol engem nem lehet megtalálni.) A kvartélyt azonban minden esetre június 15-től méltóztassék a számomra kivenni, — azt, a melyiket Professzor uram megfelelőbbnek talál. Minden esetre olyan szállást, a hol takarítást is kapok, mert én semmiféle takarításhoz nem konyitok, legfőljebb csontvázakéhoz, azokéhoz is csak ezerötszáz éven túl.

Buday Árpád átadta Professzor úr szíves üzenetét, — a kvartély ügye ilyenformán rendben volna. S a ki lakást teremt, kosztot is majd csak teremt hozzá, ugy-e? A jó Isten fizesse meg a jóságát, én csak szívbeli köszönetet mondhatok érte, igaz nagyrabecsüléssel lekötölezett híve:

Móra Ferenc

[E szövegre merőlegesen, a lap szélén utóiratszerű pótlás:]

Az írásomnak kissé jazig jellege van. Hozzá most a kezem is nagyon fáradt, egész nap törte az ásónyél. De hát utóvégre is a ki a Mésa király betűihez ért, ezen is csak eligazódik.

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, a Somogyi Könyvtár fejlcéses levélpapírján, mérete: 17,8 x 21,5 cm. — Két helyen csonkult; mindkét sérülés iratlyukasztótól származik. — A levél dr. Szentiványi Róbert hagyatékával (dr. Majthényi György közvetítésével) került a Könyvtár állományába. — Szentiványi Róbert (1880–1961), hittudományi író, írástörténész, teológiai tanár, 1924-től magántanár a szegedi egyetemen (Középkori könyv-írás különös tekintettel Magyarországra tárgykörből). MF levelének írása idején plébános Balatonbogláron. Vö.: Szegedi Egyetemi Almanach, 1921–1970. Szerk.: Lisztes László és Zallár Andor. Szeged, 1971. 107. lap; Magyar Irodalmi Lexikon. Főszerk. Benedek Marcell. 3. köt. Bp. 1965. 205. lap. — Szentiványi egyébként MF szerint "Isten szíve szerint való nagy pap, aki belül viseli az uriumot és thummimot." (MF: Az utolsó látogatás a várúrnál. Magyar Hírlap, 1932. okt. 30. 3. lap.) — nyakig vagyok a szarmata sírokban: utalás MF ásatásaira. — a kvártély: MF 1926. július 26-i leveléből tudjuk, hogy Szentiványi Róbert balatonboglári házáról van szó; MF négy hetet töltött el ott, az "Árpád-uccában". Vö. a 27. tétellel. — Attila: hun király az i.sz. 5. században, 433–453 között a nagy hun birodalom feje. — Buday Árpád (1879–1937), régész, Buday György grafikus művész apja, a kolozsvári egyetem magántanára, 1924-től a szegedi egyetem tanszékvezető tanára. Vö.: Szegedi Egyetemi Almanach, 61. lap. — Az írásomnak kissé jazig jellege van: MF kézirása sajátos benyomást kelt az olvasóban, a MF-kéziratok írásképe ugyanis többnyire tetszetős, a szöveg olvasása viszont mégis igen nehéz, olykor már-már lehetetlen is. E kettősség (dekorativitása, ill. "olvashatatlansága") miatt vélte Móra kézirását töröknek Szalay Imre báró is. (Szalay vélekedéséről: MF: Sokféle. Bp. 1927, 206–207. lap.) A "jazig jelleg" (azaz a törökös hatás) alighanem MF kézirásának ugyanarra a sajátosságára utalás, amely (MF tárcája szerint) Szalayt is tévedésbe kerítette. — a kezem is nagyon fáradt: úgy tűnik, MF nemcsak irányította az ásatásokat, hanem a manuális munkából is kivette a részét! — a ki a Mésa király betűihez ért: Mésa a maobiták kí-

rálya volt, "viselt dolgairól" a bibliából [...], valamint egy emlékkő által értesülünk" — írja róla a Révai Nagy Lexikona 13. kötete (650. lap). Az emlékkő egyebként az egyik legrégebb héber nyelvű emlék. Mésa király betűinek emlegetése utalás Szentiványi akkortájt megjelent munkájára: A régi byblosi feliratok és az abc keletkezése. Bp. 1926. 42 lap.

26

MF levele Szentiványi Róberthez, Szeged, 1926. június 21.

DUGONICS-TÁRSASÁG

SZEGED

1926. VI. 21.

Igen tisztelt Professzor Uram,

végre sikerült leráznom a nyakamról az utolsó őst is, a ki a szőregi kubikgödrökből felkapaszkodott s hozzá foghatok az úti szedelődzködéshez. Szombaton, de legkésőbb vasárnap érkezem, a menetrendnek még eddig nem értem rá utánanézni. Szíves engedelmével megtáviratozom, mikor érkezem, hogy a szobám rendben várjon.

Halálosan fáradt vagyok testben, lélekben s alig várom az ismeretlenség ismeretlen csöndjét és magányát. A viszontlátásig is szívbeli köszöntéssel lekötölezett híve:

Móra Ferenc

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, a Dugonics-Társaság fejlcés levélpapírján; mérete: 22,8 x 28,7 cm. — A levél csonkult, 2 db iratlyukasztótól származó lyuk a lapszélen. A sérülés a szöveg épségét nem érinti. — A kézirat dr. Szentiványi Róbert hagyatékával, dr. Majthényi György útján került a Kézirattárba.
az utolsó őst is: MF (félíg tréfásan, félíg komolyan) máskor is ősként emlegette az ásatásai során előkerült "leleteket": elődeinket. —

a szőregi kubikgödrökből: az ásatások ekkor, úgy tetszik, Szőregen folytak, azaz Szeged közvetlen közelében. — megtáviratozom: a távirat nem maradt meg Szentiványi hagyatékában; nem lehet megállapítani, hogy egyáltalán sor került-e elküldésére. — Szombaton, de legkésőbb vasárnap: tehát június 26-án vagy 27-én.

27

MF levele Szentiványi Róberthez, Szeged, 1926. július 28.

SOMOGYI KÖNYVTÁR ÉS VÁROSI MUZEUM SZEGED

343 sz.

SZEGED, 1926. juli. 28.

1926.

Drága F ő u r a m !

Ranschburg úrtól egy nyolcadfélmillios számla várt rám itthon és néhány igen szép könyv, a melyekért igazán nem sajnálom a pénzt. A számlázott könyvek jó részét azonban, mint írja, egyenesen Professzor Urhoz küldte. (Sajnos, a Boghazközi-Studient csak hiányosan, mivel az első kötetek elfogytak.) Bár Ranschburg úr a legkorrektebb kereskedő, a kiben semmi gyanum sincs, mégis megkérem Főtisztelendő Uramat, kegyeskedjék velem közölni az egyenesen oda küldött művek címét, a számlával való egyeztetés végett.

Azt hiszem, a fönti soroknál hitelesebb dokumentumát nem adhatom annak, hogy csakugyan itthon vagyok, Sőt már két napja itthon vagyok s már kezdi köd borítani a balatoni négy hetet, mint kedves emléket, — de az Árpád-uccai jó emberek színei mindig elevenek és üdék maradnak.

Pesten megkaptam a vizumot, itthon mosolyogva várt ház és hivatal, — adja a jó Isten, hogy a mosolygás jegyé-

ben muljon el a nyár. Banner János nagyszerű ajándékkal le-
pett meg: egy zsugorított csontvázsal, tegnap ki is mentem a
helyszinre, hálát adni neki. Erdélyi utam előtt még magam is
szerencsét próbálok, —8—10 körül megyek át.

Baráti kézzszorítással és szivbeli öleléssel:

Szeged, 1926. július 28.

Móra Ferenc

JEGYZETEK

Gépelte levél, MF sajátkezű javításaival és aláírásával, a Somogyi Könyvtár fejléces levél-papírján. Mérete: 17,8 x 21,5 cm. — A levél csonkult, 2 db iratlyukasztó ütötte sérülés a a lapszélen. A szöveg — ennek ellenére — ép. — E levelet MF alighanem diktálta, s csak a legépelte szöveget nézhette át, azt is elég fe-lületesen. Erre enged következtetni a gépelési hibák száma, s a keltezés megismétlése is. — A kézirat Szentiványi Róbert hagyatékával, dr. Majthényi György útján került a Könyvtár állo-mányába. MF e levelének tartalmi és nyelvi ma-gyarázata előtt érdemes megemlíteni, hogy a le-vél elején álló keltezés eredetileg július 27. volt, a gépelő később javította a 7-est 8-asra. Megítélésem szerint e javítás is, meg a levél első, ill. további bekezdései közötti stílus-különbségek is azt mutatják, hogy a levelet MF két napon, 27-én és 28-án diktálta. — Fórum: Szentiványi egyházi ember volt, a meg-szólítás e formája innen adódik. — Ranschburg úr: valószínűleg a Ranschburg-család antikvári-us tagjáról, Gusztávról (1866—1944), a magyar "könyvszakma" nagy alakjáról van szó, aki ko-moly szakmai tanulmányok után, 1895-ben Buda-pesten nyitotta meg antikváriumát. — Boghazköi-Studien: régészeti füzetsorozat. — ittthon va-gyok: ezek szerint MF balatonboglári nyaralása július 26-ig tartott. Balatoni pihenéséről, él-ményeiről írta Az utolsó látogatás a várurnál című tárcáját. (Magyar Hírlap, 1932. október 30.) — Árpád-uccai jó emberek: Balatonbogláron az Árpád utcában Szentiványi Róbert lakott. Hogy a többes szám kikre vonatkozik, nem tu-dom. — megkaptam a vízumot: e levélből is ki-derül, hogy 1926 nyarán MF Erdélybe készült; a vízum ehhez az utazáshoz kellett neki. — Banner János: (1888—1971), régész; népraj-zi és helytörténeti kutatásokkal is foglalko-

zott. 1922-től magántanár a szegedi egyetemen a "Magyarország tárgyi néprajza, kapcsolatban az ország demográfiájával, különös tekintettel az Alföldre és Délmagyarországra" tárgykörből. MF munkatársa; első ásatása után az író azt írta Eperjessy Kálmánnak, hogy "Banner [...] most ázott először, de meg vagyok róla győződve, hogy mester lesz benne". Vö.: Eperjessy Kálmán: Találkozásom Móra Ferencével, a régésszel. = A Szegedi Pedagógiai Főiskola Évkönyve, 1957. Szeged, 1957. 37. lap. MF jóslata bevált, Banner valóban nagy régész lett; előbb a szegedi, majd a budapesti egyetem régészprofesszoraként nevelte a magyar régészek több nemzedékét.

28

MF levele Roóz Rezsőhöz, Abbázia, 1927. április 4. -- Fekete tintával írott autográf, egy 10,8 x 35,3 cm-es kutyanyelv mindkét oldalán. — Megszólítás: Kedves Szerkesztő Uram. — A kézirat Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: A Magyar Hírlapról s abbáziai nyaralásáról. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 16–17. lap. (Péter Lászlónál az 5. tétel).

29

MF levele Roóz Rezsőhöz [?], Szeged, 1927. július 24. -- Fekete tintával írott autográf, 3 db 15,5 x 23,9 cm-es lap valamennyi oldalán. — Megszólítás: Kedves Dezső [sic!]. — A kézirat Roóz Rezsőtől került a Kézirattárba. — T: MF megköszöni a Magyar Hírlap szerkesztőségének üdvözlését s a küldött ajándékot. — Megjegyzés: A levél publikálója, Péter László Kedves Rezső-nek olvasta a megszólítást, s így a címzettet Roóz Rezsőben vélte fölismerni; szerintem ez az olvasat téves, a Péter által közölt fakszimiléből is kitészik: Kedves Dezső-nek szól a levél. A vitatott, általam D-

nek vélt betű alakja megegyezik a Péter által is Dezsőnek olvasott (Deák Dezsőhöz írott) levél betűalakjával. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 17—18. lap (az első közlésben a 6. tétel).

30

MF levele Szentiványi Róberthez, Szeged, 1927. december 29.

SOMOGYI KÖNYVTÁR ÉS VÁROSI MUZEUM SZEGED

SZ.

SZEGED, 1927. XII. 29.

19.....

Kedves Professzor Uram,

esztendő szombatja felé közeledve abból az ezer egy néhány levélből, a mit ebben az esztendőben válasz nélkül hagytam, nem szeretetlenségből, nem feledékenységből, hanem muszájból, kiválogattam százat, mint olyan adósságot, a mit még az idén le kell törleszteni, kit illendőségből, kit szívbeli kötelességből. Aztán kiegészíttem önmagammal ötvenben, aztán azt is megfeleltem, de úgy nézem, még így is parttalan a tenger s úgy járok, mint Ábrahám a szodomai igazakkal.

De egy adósságomat még sem viszem át az új esztendőbe: azt a meleg és hosszú kézzszorítást, a mivel az én fejthetetlenül kedves boglári papomnak tartozom. Fogok rá alkalmat találni, hogy a plebánia-lak termő csöndjének gyümölcseit illendő formában is megköszönjem, — most csak a jó, igaz és tiszta embert köszöntöm boldog új esztendővel, Professzor Uramnak mindenkoron igaz hive:

Móra Ferenc

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, a Somogyi Könyvtár és Városi Múzeum fejléces levélpapírján; mérete: 17,7 x 21,7 cm. — A kézirat csönkült: a lapszélen iratlyukasztóval ütött lyukak. A sérülés a szöveget nem rongálta meg. — A levél Szentiványi Róbert hagyatékával dr. Majthényi György útján került a Könyvtár állományába. —
úgy járok, mint Ábrahám a szodomai igazakkal: a bibliai történet szerint a bűnös város, Szodoma elpusztításának, ill. épségben hagyásának föltétele 50, majd 40, 30, 20 végül 10 igaz ember léte volt; Ábrahám azonban e "licitálással" sem ment sokra: a városban nem volt tíz igaz ember. — boglári papomnak: a címzettől, Szentiványi Róbertől van szó, akinél MF négy hetet töltött 1926 nyarán. — a plebánia-lak termő csöndjének gyümölcseit: az 1926. júliusában Balatonbogláron eltöltött négy hetet, úgy látszik ebből az utalásból, MF munkával, írással is töltötte. Hogy Balatonbogláron mit írt, nem tudom.

31

MF: Hun temetőt találtak a Fehértó partján. [Tudósítás, valószínű keletkezési ideje: 1929.]

Hun temetőt találtak a Fehértó partján

Lippay Sándor földbirtokos, a kinek a Fehértó partján, a Vetró-tanya közelében van ártézikutas tanyája és kertgazdasága, gödörásás közben embercsontokat és egy porlékony kis bronzlemez talált az udvarán. A helyett, hogy a véletlen leleteket összetörte és eldobta volna, mint nálunk a legtöbb esetben teszik a tudatlan, sőt sajnos, még az iskolázott emberek is, hírt adott a dologról Móra Ferencnek, a városi múzeum országosan] ismert igazgatójának.

Móra megköszönte a híradást s mihelyst sokféle elfoglaltsága engedte, megtekintette a helyet s engedélyt kért

Lippaytól a terület felásatására, mert gyakorlott szemével rögtön felismerte, hogy ott másfélezeréves temető van. Lippay a tudomány érdekében és a szülőváros dicsőségére készséggel megadta az engedélyt, a mivel elérte azt, hogy most ő is híres ember lett.

A városi múzeum több hetes ásatásaiból ugyanis kiderült, hogy Lippay Sándor földjén, közvetlen a Fehértó partján nagy népvándorlaskori temető van, a melybe Attila király hunjai vannak temetve. Móra Ferenc eddig száz sírt ásatott fel a temetőből s a női sírokban sok edényt és bronzból, meg ezüsből való ékszert talált, a férfi-sírokban pedig nagy ritkaság számba menő vaskardokat, töröket, nyilhegyeket és bőrvőre való bronz boglárokat és pitykéket. Koporsónak sehol nincsen nyoma, az nem volt divat a hunoknál, ellenben minden sírban találni a halottnak a másvilági utra eleségül adott tojások héját és nagy disznó- és marhabordákat.

A leletek mind a szegedi múzeumba kerülnek, a melynek hírét nagyban fogják emelni.

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, 2 db 9,2 x 32,7 cm-es kéziratpapírként használt könyvreklám szabad oldalain, valamint egy 10,9 x 26,7 cm-es lap egyik oldalán. A lapok számozottak. — A kézirat keltezetlen és aláíratlan; a cikk megírásának időpontja így teljesen bizonytalan. Tartalmából és MF hun-témájú cikksorozatának megjelenési idejéből következtetve valószínű, hogy a cikk 1929-ből való. A szegedi Móra Ferenc Múzeumban fennmaradt ásatási naplók, melyeknek ismeretét Kürti Bélának köszönöm, szintén 1929 mellett érvelnek: MF "a Fehértó-A temetőben 1929. augusztus 21-én, a Fehértó-B-ben 1932. november 23-án tárta fel a századik sírt. Mivel a Móra-kézirat gyakorlatilag az ásatásról szóló első tudósításnak tekinthető, feltétlenül az 1929-es évszám mellett kell" maradnunk. (Kürti Béla 1974. december 3-án kelt leveléből.) — Az első lapon, közvetlenül a cím fölött kékcseruzás utasítás, talán MF kézírásával: A pénteki szám-

ra! Az írás így valószínűleg megjelent valamelyik lapban; tüzetes kutatás (vagy a véletlen) talán a nyomára is fog vezetni. — A kézirat provenienciáját nem tudtam megállapítani. Hogy e MF-cikk kitől, mikor s milyen úton-módon került Kézirattárunkba: egyelőre eldönthetetlen kérdés.

Megjegyzésre érdemes, mert bepillantást enged MF újságírói műhelyébe, hogy a cikkben MF harmadik személyben szól saját magáról! Lippay Sándor: semmit sem tudok róla; az említett ásatási napló sem említi a nevét (másét sem). — Fehértó: Szeged közelében fekvő, védett állatvilággal "rendelkező" tó. — Áttila király hunjai vannak temetve: "a kézirat hunjai alatt avarok ertendők. Móra idejében a két emléktárgy szétválasztása még nem történt meg, ma már mindkét Fehértó-menti temetőt az avarokhoz soroljuk. Ez Móránál nem tudományos tévedés, hanem a kor szakirodalmi fejlettségének megfelelő meghatározás volt." (Kürti Béla már idézett leveléből.)

32

MF ajánló sorai Roóz Rezsőnéhez, Szeged, 1931. június 2. — Fekete tintával írott autográf, unokája: Mötyö (Vészits Márta) pólyás-fényképén. Mérete: 6 x 8,8 cm. — Kezdő szavak: Roóz nének. — A fénykép Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: Mötyö nevében írt üdvözlét. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 20. lap (ott a 9. tétel).

33

MF fénykép-ajánló sorai Roóz Rezsőhöz, Szeged, 1931. július 10. — Fekete tintával írott autográf, Mötyö (Vészits Márta) pólyás-fényképén; mérete: 8,8 x 11,9 cm. — Kezdő szavak: Roóz bácsira... — A fénykép Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: Mötyö nevében írott üdvözlét, ezúttal Roóz Rezsőnek adresszálva. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 20. lap (ott a 10. tétel).

MF levelezőlapja Roóz Rezsőhöz, Szabadszállás, 1931. szeptember 11. — Ceruzával írott autográf, egy 9,2 x 14,4 cm-es fénykép hátoldalán. A lap fényképpoldala MF-et ábrázolja szabad mezőben, kezében cserépedénnyel. — Kezdő szavak: Kedves Rudikám. — A kézirat Roóz Rezsőtől került a könyvtár állományába. — T: rövid üdvözlés. — Megjegyzés: A lap vagy ismerős útján, vagy levél mellékleteként jutott el a címzetthez, mert a postai küldés nyomai nem látszanak rajta. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 20. lap (ott a 11. tétel).

MF levele ifj. dr. Cserzy Mihályhoz, Szeged, 1932. február 10.

SOMOGYI-KÖNYVTÁR ÉS VÁROSI MUZEUM SZEGED

SZ.

SZEGED, 1932.II.10.

19.....

Kedves Miskám

Csak ma reggel értesültem róla, hogy a Nagyságos asszony szíves meghívójára a feleségem nem adott választ. Ne csodáljátok, mert bizony a betegségén kívül nem érdekli tartósan semmi s különben, is abban a hitben volt, hogy állapotáról tudósítok van. Panakát szintén betegen fekvő gyerekei foglalják le s érthető, hogy neki is kiment a fejéből az anyja kimentése. Most maradnék én, a kinek a feleségem ma kifejezett óhajta szerint őt is képviselnem kellene vendégszerető asztalotoknál. Bocsássátok meg, fiám, hogy én se lehetek veletek együtt. Testi, lelki depresszióm szerint se emberek közé való vagyok ma, azonkívül kezdődő torokfájásom is rám ijesztett. Kénytelen vagyok a korai fekvés s ha

lehet a holnapi ágyban maradás mellett dönteni, nehogy vasárnapi előadásom kelljen lemondani, a mi botrány nélkül aligha menne. A Nagyságos asszony kezét csókolom, téged a viszontlátásig is szeretettel ölel fáradt és sok bajú öreg barátod:

Móra Ferenc

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, a Somogyi-Könyvtár fejléces levélpapírján; mérete: 17,6 x 21,8 cm. — A levél ifj. dr. Cserzy Mihálytól került a Könyvtár állományába, apjának a hagyatékával együtt.

A levél címzettje a Homok néven publikáló Cserzy Mihály fia, maga is írogató ember. Nyilván apja révén került kapcsolatba MF-cel is. —

Pankát: MF lánya, Vészits Ferencné. — vasárnapi előadásom: 1932. február 14. volt vasárnap; a Dugonics-Társaság aznap tartotta főlolvasó ülését, de — a Szegedi Napló híradása szerint — MF nem adott elő, sőt a főlolvasó ülésről tudósító újságíró a nevét sem említi meg. Eldöntendő kérdés: elmaradt-e MF előadása, vagy pedig nem Szegeden, hanem valahol máshol volt a levélben említett szereplés? —

MF levele Roóz Rezsőhöz, Szeged, 1932. május 6. — Fekete tintával írott autográf, egy 10,4 x 35,5 cm-es kékszínű "kutyanyelven", amely egy régi irat szabadon maradt lapfelülete. — Kezdő szavak: Kedves Rudikám. — A levél Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: Köszönet az írói és újságírói munkájának 30. évfordulója alkalmából kapott díszoklevélért s az 1932. május 1-én tartott Otthon-köri ünneplésért. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 21. lap (ott a 12. tétel).

MF levele id. Bibó Istvánhoz, Szeged, 1932. június 11.

SOMOGYI-KÖNYVTÁR ÉS VÁROSI MUZEUM SZEGED

SZ.

SZEGED, 1932. VI. 11.

19.....

Méltóságos Uram!

Ruszinszkói előadói körútam — Ungvártól a Vereckei szorosig és az uzsoki katona-temetőig — tovább tartott, mint terveztem s így csak most jutott kezemhez az a selyemhímzés, a melyet egyetemi könyvtári kollégáimmal együtt az én jubiláris subámra méltóztattak szánni. A disz-suba ugyan, mint nekem különben is kényelmetlen viselet, már el van téve naftalinba, mert sajnos, ereszem nincs, a melyik alá kiakaszthatnám, — de ezt az aranyékességet, a melyet kollegiális szívvel méltóztattak hímezni, külön kincses ládában őrzöm meg. Nem a rám meg nem érdemelten pazarolt aranyhim miatt, a melyre, én tudom legjobban, nem vagyok méltó, hanem mert váratlanul jött s "szív adta szívnek szívesen". Mindennél nagyobb tisztességnak tartom, hogy azok a kollégáim is meglebbentették felém szívük fehér kendőjét, a kik sok kénytelen mesterségem közül éppen abban osztoznak velem, a mely legszívem szerint valóbb s a melyből ha nevelni lehetne az unokákat, érte a többiről valamennyiről lemondanék.

Méltóságos uram, fogadja s kegyeskedjék közölni kollégáimmal is meghatott hálámat, a mellyel vagyok mindannyioknak lekötölezetten legkisebb szolgáljuk

Móra Ferenc

JEGYZETEK

Fekete tintával írott autográf, egy 20,8 x 25,7 cm-es fólió első három oldalán; a levélpapír a Somogyi-Könyvtár hivatalos levélpapírja. — A kéziratnapló tanúsága szerint MF e levelét az Egyetemi Könyvtár hivatalos iratai közül emelték ki, s még 1932-ben elhelyezték a Kézirattárban. —

A levél címzettje id. Bibó István (1877—1935) a társadalomtudományok széles körének művelője, a szegedi Egyetemi Könyvtárnak 1924-től haláláig igazgatója. Tagja volt több tudományos társaságnak, némelyiknek alapításában is részt vett. Tudását szerkesztőként is kamatoztatta; a Népünk és Nyelvünk irányítójaként MF-nek is szerkesztője volt. —

MF e levelének közvetlen előzménye: Az Egyetemi Könyvtár nevében — MF írói jubileumára — Bibó István üdvözlő levelet írt az íróhoz, MF levele erre az üdvözlésre válasz. (Vö.: a levélre idegen kézzel írott megjegyzéssel: "Móra Ferenc válasza az Egyetemi Könyvtár üdvözlésére, melyet Hozzá 30 éves írói jubileumára írt.")

előadói körutam: nem tudok róla többet, mint amit maga MF ír. — selyemhímzés: MF írói jubileumára az Egyetemi Könyvtár selyemhímzéssel kedveskedett az írónak (a jubiláris subámra kitétel is erre vonatkozik); a levélen olvasható egykorú megjegyzés szerint A "selyemhímzés" hímvarrója dr. Csillik Bertalan volt! (Csillik ekkor a Könyvtár munkatársa, 1944-től igazgatója; publikáló ember, 1937-től a budapesti egyetemen az újperzsa irodalomtörténet magántanára.)

39

MF üdvözlő sorai Roóz Rezsónéhez, Szeged, 1932. június 15. —

Fekete tintával írott autográf üdvözllet, unokái (Vészits Márta és Vészits Ferenc) 8,8 x 14 cm-es fényképén. — Az üdvözllet kezdete: A vadember; — A MF kézírását is megőrző fénykép Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: Unokái nevében üdvözlí "Roóz nénit". — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 21. lap (ott a 13. tétel).

MF levele Roóz Rezsőhöz, Szeged, 1932. augusztus 2. — Fekete tintával írott autográf, 10,7 x 35,5 cm-es "kutyanyelv" mindkét oldalán. — Megszólítás: Kedves Rudim. — A levél Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: MF honoráriumának megküldését kéri, szól az Aranykoporsó írásáról, balatoni pihenéséről, új lakásukról stb. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 21—22. lap (ott a 14. tétel).

MF: Utolsó látogatás a várurnál. [Cikk, kb. 1932. október vége.]

Fekete tintával írott autográf, 15 db számozott, 11 x 35,5 cm-es "kutyanyelven". Keltezetlen; a cikk címe alatt: Írta Móra Ferenc. — A kézíraton az első lap felső felén piros ceruzás nyomdai utasítás: 2 hasáb [alatta:] garmond. — A cikk szövegének első szavai: Azt hiszem, mire; — A kézirat Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: Gaal Gaston halála apropóján méltatja a politikust, s leírja balatonboglári találkozásukat. — Megjelent: Magyar Hírlap, 1932. október 30. —

MF e cikkének nincsen szövegkritikai jellegű kiadása, így a szegedi Egyetemi Könyvtárban őrzött kézirat teljes filológiai hasznosítása csak a teljes szöveg publikálásával volna megoldható, amire — hely hiányában — ezúttal nem vállalkozhatunk. Jeleznénk viszont a kézirat és a Magyar Hírlapban megjelent szöveg közötti legfontosabb eltéréseket: a két szöveg eltérései zömmel helyesírási jellegűek. MF következetesen külön írja az ami, aki stb. típusu szavakat, így: a mi, a ki; a szedő azonban javított. Ezeknél az eltéréseknél fontosabb, hogy —

s ez az összevetésből kitetszik — a Magyar Hírlap szövege egy helyen romlott. MF kéziratának 8. lapján az első mondat így hangzik: A boglári Várhegy meglehetősen kiugrik a síkból. A kiugrik szót azonban a nyomdász "elnézte" (vagy nem tudta elolvasni), s a mondat a Magyar Hírlapban így jelent meg: A boglári Várhegy meglehetősen kivírit a síkból.

42

MF levele Roóz Rezsőhöz, Szeged, 1933. március 31. — Fekete tintával írott autográf, 3 db 10,8 x 35,3 cm-es "kutyanyelven". — Megszólítás: Kedves Rudikám. — A levél Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: MF tisztázza a Magyar Hírlappal való kapcsolatát, munkatársi közreműködésének feltételeit. Fontos levél! — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 23—25. lap (ott a 17. tétel).

43

MF levelezőlapja Roóz Rezsőhöz, Karlsbad, 1933. július 17. — Fekete tintával írott autográf, egy 9,3 x 14,5 cm-es képeslapon. — Megszólítás: Rudikám. — A képeslap Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — Megjegyzés: a lap szövegének közlésénél lemaradt MF sajátkezű keltezése [1933.VII/17.] a levelezőlap képes oldaláról. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 26. lap (ott a 19. tétel).

44

MF névjegyre írott sorai Roóz Rezsőhöz, Budapest, 1933. szeptember 18. — Ceruzával írott autográf, egy 10,6 x 6,5 cm-es

névjegykártyán. — Első szavak: Roóz szerkesztő. — A kézirat Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: MF üdvözlí Roóz Rezsőt. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 26. lap (ott a 20. tétel).

45

MF fénykép-dedikációja Roóz Rezsónéhez, Szeged, 1933. október 10. — Fekete tintával írott autográf, egy MF-et ábrázoló egészalakos kép hátulján; a fénykép mérete: 9,3 x 14,2 cm. — A címzés első szavai: Roóz Rezsőné nagyságos. — Ez a fénykép is Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: Üdvözlét s pár szavas híradás az író egészségi állapotáról. — Megjegyzés: a szövegnél talán fontosabb maga a kép, amely "Móra Ferenc főtisztelendő"-t mutatja! — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 29. lap (ott a 21. tétel).

46

MF levele Roóz Rezsőhöz, Szeged, 1933 november közepe, valószínűleg november 17. — Fekete tintával írott autográf, kék színű régi irat üres oldalán; mérete: 17,9 x 21,8 cm. — Megszólítás: Kedves Rudikám. — A levél Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: Az író betegsége, szanatóriumi kezelése. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 29–30. lap (ott a 22. tétel).

47

MF levele Roóz Rezsőhöz, Szeged, 1933. december 18. — Ceruzával írott autográf, 11 x 27,8 cm-es fehér levélpapíron. —

Megszólítás: Kedves Rudikám. — A levél Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: Karácsonyi üdvözet s beszámoló saját, valamint unokája betegségéről. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 30. lap (ott a 23. tétel).

48

MF névjegyre írott sorai Roóz Rezsőhöz, Szeged, 1933. december 29. — Fekete tintával írott autográf, az "aláírás" nyomtatott, a névjegy mérete: 6,3 x 11 cm. — Megszólítás: Kedves Rudikám. — A kézirat Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: Újévi üdvözet. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 30. lap (ott a 24. tétel).

49

MF levele Roóz Rezsőhöz, Szeged, 1933. december 30. — Fekete tintával írott autográf, 23 x 29,4 cm-es (Stationer Szénásy Budapest jelű) levélpapíron. — Megszólítás: Kedves Rudikám. — A levél Roóz Rezsőtől került a Könyvtár állományába. — T: MF Havasi Emil ungvári újságíró számára igazolványt kér a Magyar Hírlaptól. — Klve: Péter L.: MF ism. lev. 30–31. lap (ott a 25. tétel).

N É V M U T A T Ó

(E mutató nem regisztrálja Móra Ferenc nevét, hiszen e füzet egésze Mórát mutatja be, ill. tárgyalja. A mutatóban szereplő nevek némelyike nagybetűvel íródott; e megkülönböztetés Móra leveleinek címzettjeire utal, így névmutatónk egyuttal a levelek címzettjeinek a mutatója is. Összeállításunkat — ez utóbbi szerepének ellátásában -- a nevek után álló számok aláhúzása segíti; az aláhúzott szám adja meg azt a lapszámot, amelyiken a címzetthez íródott Móra-leveél olvasható.)

Ábrahám (bibliai alak) 55, 56
 Ágoston, Szent 33
 Almásy Endre 18, 19
 Almásy Endréné lásd: Makó Lenke
 Andrásy Gyula, ifj., gróf 27
 Apáthy István 42
 Attila, hun király 50, 57, 58
 Balázs Béla 11
 Balla Antal 26
 BALLA Jenő 3, 6, 7, 16, 18, 19, 21, 22, 39, 41, 46
 Balogh Sándor 23
 Banner János 53, 54
 Bartos Lipót 46
 Benedek Marcell 50
 Berchtold, Leopold, gr. 25, 27
 Berkovits 45
 BIBÓ István, id. 61, 62
 Bittera Béla 28
 Borus Béla lásd: Brausvetter Béla
 Brausvetter Béla 29
 Buday Árpád 49, 50
 Buday György 50
 Bukusza Tanács Ignác, Csonka lásd: Csonka Bukusza Tanács
 Ignác
 Byll lásd: Balla Jenő
 Csanak Dóra, F[ülöpné] 11

Csapodi Csaba 11
 Csengery János 42
 CSERZY Mihály 4, 6, 7, 8, 19, 20, 27, 30, 33, 36, 37, 38, 60
 CSERZY Mihály, ifj. 20, 28, 32, 36, 38, 59
 Cserzy Rózsika 21
 Csillik Bertalan 62
 Csongor Győző 43
 Csonka 45
 Csonka Bukusza Tanács Ignác 33, 36
 Csordás 45
 Czimer Károly 42
 DEÁK Dezső 3, 29, 55
 Delfel Béla 21
 Dezsényi Béla 10
 DÉZSI Lajos 38, 39, 41, 42, 43, 44, 48, 49
 Dobó 45
 Dózsa György 46
 Engel Lajos 19
 Engel Vilmos 26
 Eperjessy Kálmán 54
 F. Csanak Dóra lásd Csanak Dóra, F[ülopné]
 Fadrusz János 13
 Fehér Árpád 18, 19
 Félix 45
 Ferenc Ferdinánd, trónörökös 24, 27
 Ferenc József, osztrák császár, magyar király 27
 Friedrich István 23
 Gaal Gaszton 63
 Giesl, Wladimir 25
 Grey, Edward, viscount 25, 27
 Habsburg, Ottó, trónörökös 29
 Havas Emil 66
 Hegedüs András 20
 Hencz Aurél 4
 Homok lásd: Cserzy Mihály
 Hunyadi 45

Ilia Mihály 12, 19
Juhász Gyula 12, 19, 29, 33, 36
Károly, IV., osztrák császár, magyar király 27, 29
Kautsky, Karl 24, 25, 26
Kiss Ferenc 18
Kovács Sándor Iván 22
Kürti Béla 57, 58
Lányi Béla 43
Lenin, Vlagyimir Iljics 26
Ligeti Jenő 41
Lili lásd: Makó Lenke
Lippay Sándor 56, 57, 58
Lisztés László 50
Lóránt László 22, 41
Madách Imre 42
Madácsy László 22
Majthényi György 50, 51, 53, 56
Makó Lajos 19
Makó Lenke 17, 18, 19
Mária Terézia, magyar és cseh királynő, III. Károly leánya
34, 36
Márki József 46, 48
MÁRKI Sándor 3, 6, 46, 47, 48
MÁRKI Sándorné 47
Marx, Karl 26
Mesa király 50, 51
Mikszáth Kálmán 14
Molnár 45
Molnár Jenő 14
Móra Panka 59, 60
Mötyö lásd: Vészits Márta
Oláh Ferenc 46
Ottó, trónörökös, Habsburg lásd: Habsburg, Ottó, trónörökös
Palotás Fausztin 42
Pásztor József 19
Péter László 3, 11, 15, 16, 19, 22, 29, 54, 55, 58, 59, 60,
62, 63, 64, 65, 66

Petőfi Sándor 38
 Rákóczi Ferenc, II. 46, 47
 Ranschburg Gusztáv 52, 53
 ROÓZ Rezső 3, 45, 54, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66
 ROÓZ Rezsőné 58, 62, 65
 Sebestyén Károly 28
 Somogyi Károly 46
 Sz. Szigethy Vilmos lásd: Szigethy Vilmos, Sz.
 Szabolcs Ottó 23
 Szalay Imre 50
 Szalay József 32, 33, 42, 47, 48
 SZENTIVÁNYI Róbert 3, 6, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56
 Szigethy Vilmos, Sz. 3, 16, 18, 19, 24, 26, 30
 Szilágyi 45
 Szinnyi József, ifj. 36, 41
 Szögyény László 25, 27
 Szögyény Marich László lásd: Szögyény László
 Tanács Ignác, Csonka Bukusza lásd: Csonka Bukusza Tanács
 Ignác
 Teleki Pál, gróf 33
 Tisza István, gróf 24, 25, 27
 Tonelli Sándor 18
 Tömörkény István 5, 7, 21, 22, 31, 33
 Vágó Pál 13
 Vajda László 4, 5, 12, 26
 Várossy Gyula 21
 Vass József 32, 33
 Vergilius Maro, Publius 44
 Vészits Ferenc 62
 Vészits Ferencné lásd: Móra Panka
 Vészits Márta 58, 62
 Vilmos, II., német császár 25, 27
 Virány 45
 Zallár Andor 50
 Zita, osztrák császárné és magyar királyné 29, 30

Móra-Handschriften in der Zentralbibliothek
der Attila-József-Universität zu Szeged
/Verzeichnis und Textmitteilungen/

Dieses Heft, das seinen Charakter betrachtend eine Kombination von einem Handschriftenkatalog und einer Textkundgabe ist, enthält fünfzig Handschriften des Schriftstellers Ferenc Móra /1879—1934/. Móra hat den grössten Teil seines Lebens in Szeged verbracht, seine weitläufige Tätigkeit knüpft sich hauptsächlich an diese Stadt. Er war jahrelang Journalist, dann Redakteur und von 1917 bis zu seinem Tode Direktor der städtischen Bibliothek und des Museums. In diesen Wirkungskreisen beschäftigte er sich mit Bibliothekswesen ebenso wie mit Archäologie, das er — obzwar er dieses Fach nur als Autodidakt erlernte — immer mit grosser Lust und Sachkenntnis geübt hat. Er hat seine schriftstellerische Tätigkeit neben seiner amtlichen Beschäftigung durchgeführt. Unser Heft spiegelt die unzählige Beziehungen dieses arbeitsamen Lebens. Die erste Handschrift, die registriert wird, stammt aus Anfang des 20. Jahrhunderts, die letzte hat der schwerkranke Schriftsteller kurz vor seinem Tode geschrieben. Unser Sammelwerk repräsentiert im wesentlichen, wie ein Tropfen ins Meer, alle Phasen des Lebenslaufs von Móra. Wir publizieren nur Fragmente, weil der reiche Handschriftennachlass nach seinem Tode zerstreut wurde: heute bewahren fast alle Handschriftenarchive des Landes einige Handschriften von ihm, manche auch grössere Handschriften-Kollektionen. Unsere Zusammenstellung geht von dieser Erkenntnis aus, und will durch das Móra-Material eines einzelnen Handschriftenarchivs zum Übersehen des vollständigen Móra-Nachlasses beitragen.

P.k.: Dr. Karácsonyi Béla igazgató.

Készült a JATE Soksorozító Üzemében.

Engedélyszám: 631/77-. példányszám: 500

Méret : B/5 F.v.: Lengyel Gábor